

Hayalet Gemi

10.000 TL Sayı: 3 Aralık 1992

deja vu

sis düşleri

devri alem

kayıp hazine

uçan hollandalı

gemide isyan

hayal perdesi

üstü çizilmiş kişiler

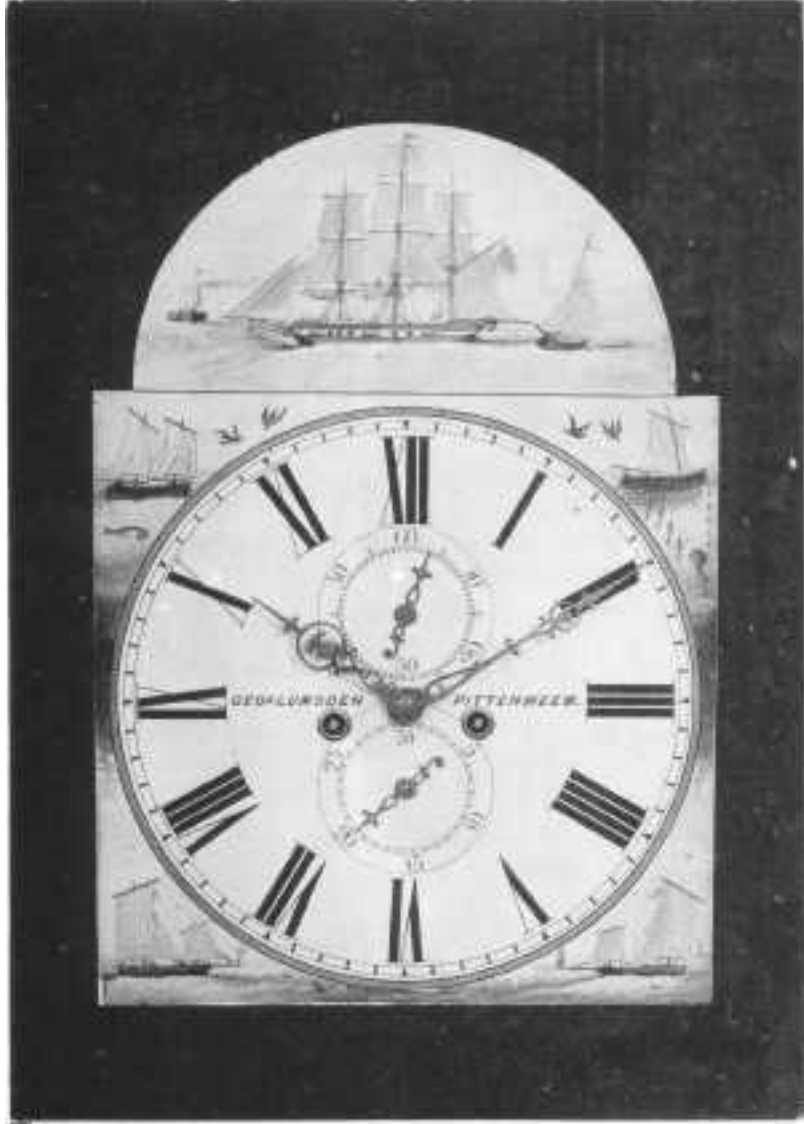
med-cezir

kutup yıldızı

Başka bir dünya olduğuna yemin
edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden
çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir
caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla
kesiştği boşluklarda, çocuk parklarında ve
kurgusu boşalmış luna-parklarda, sandalyeleri
ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları
çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız
koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri
fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleyin
birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal...

Seyir Defteri

*Bir saatin kadranına sıkıştırılmış hayatlarını rehin vererek zamana,
yaşamak zorunda kalmışlar. Acele, ıssız ve kalabalık...*

içindekiler

sis düşleri

ZAMAN AH...
sedef erkman

6

Zaman bize yalnızlığımızı hatırlatır. Yıldızların altında, toprağın üstündeyiz ama zaman yüzünden belki de hiçbir yerdeyiz.

uçan hollandalı

BİR KAHVALTILIK YAZI
halide velioğlu

8

kimbilir Abdülhamit ne hesaplarla dikmişti Anadolu'nun dört bir yanına o saat kulelerini. Önüne geçip fotoğraflar çektirmemiz için biraz, biraz da kartpostal olsun diye elegüne karşı.

gemide isyan

CAMDAN SAAT
ferhat aktan

10

Ama zaman, gözle görülmeyen o muazzam zaman hızla geçerken, tarihsiz bir rehavet içinde Salem'deki papazlar gibi perili evler inşa ediyoruz (ben gizli özne).

başka bir dünya

KÂBUSNAME
kaan yazıcıoğlu

13

Bir çok kişinin 'aslında korkulacak birşey yoktu, ama herşey çok korkunçtu' dediğini anımsarım. Şu ana kadar hiçkimseyi de kendi kâbusumu anlatarak korkutabildiğimi anımsamıyorum.

kayıp hazine

SU VE ZAMAN
ahmet k.

17

ve Hz. Muhammed devrilmeye başlamış olan testiye düşmeden tutar. Bir testinin yere devrilişini düşünün. Miraç'ı düşünün.

devrialem

ZIPLAYAN FARE VE KUTSAL
DAĞLAR
hyemeyohsts storm

19

insanlar fareler gibidir, diye açıkladı büyük şef. Kendi işleriyle o kadar meşgullerdir ki, uzaktaki şeyleri farkedemezler.

yanlış pusula

BRÜTÜS'ÜN TENİS AYAKKABISI
sedef erkman

23

Sonuçta insanoğlunun anlık ve günlük çıkarlarına hizmet etmek için kullanılan ve gitgide esnek bir biçime doğru evrilen tarih, başlıbaşına anakronik bir bilim olarak tanımlanabilir.

kutupyıldızı

GİZLÎ BİR ÖRGÜTÜ HALKA AÇARKEN

selçuk akman

24

*isyanın yeri ve zamanı Sabaha kalmış
Ne bu gün Ne yarın Eğlendirmiyor Soytarıları
bu güz kokusuz.
Sabahın gücü yetmiyor, bu bilmemkaçıncı geri dönüş*

dejavu

ZAMANVEAN

sadık türksavaş

27

*ve ayinlerin, karanlığın kovalandığı ilk ışıklara
kadar sürdüğü zamanlarda, gökyüzü bir gün bir
karşılaşmaya şahit olur...*

üstü çizilmiş kişiler-

KORKMUŞTJM...
İŞKENCEYDİ ZAMAN

sevda yiğit

31

*Hayatlarımız zamandan bir fanus içine konulmuş, her an
renk değiştirmeye hazır bekliyorlar. Ve bu fanus bir kere
zarargördü mu, bir daha onarmak çok zor oluyor, iste
fanusun birkırılma -hatlaparçalanma- nedeni: travma!*

med-cezir

TN HOC SIGNO VINCES

adnan kurt

34

*Dedim ya bir bilimbarış yuvası burası, imzalar
alılıyor konuşma aralarında Ence bildirgesine.
Atılıyor ki bilim kullanılsın öldürmek için. Bilgi
yayısın özgürce, insanlar içinde, ülkeler arasında.*

deligömleği

AKSİ GİBİ
BUGÜN DE ÇOK DOLUYDUM

sabri gürses

37

*ama sadece ben koyduğum için bu boşluk oradaysa,
engelleymiyorsanız, ne korkunç!,*

kara göründü! -

1,2,3... DEMEK KADAR
KOLAY

richard feynman

40

*Ama çok ilginç olan soruydu: "Zaman duygusunu
belirleyen nedir? Sabit bir hızda sayarken, hız
değişimi neye bağlıdır? Ve bunu değiştirmek için
kendinize ne yapıyordunuz?" Araştırmaya karar
verdim.*

hayalperdesi

YILDIZ TARİHİ 1992!

murat gülsoy

43

*Artık bilim-kurgu filmlerinde çizilen olası tehlikeler
dışarıdan, uzaydakibilinmeyen kötülüklerden değil, içeriden
kendimiz dengelmekte. 80'den sonra artık hiçbir tehlikenin
kökünün dışarıda olmadığı anlaşıldı.
Artık dış mihraklar yok.*

ZAMAN AH...

sedef erkman

Kavranması en güç şeylerden biridir zaman. Son derece değişkendir, akışkandır, bazen de yoğun bir sis kadar durgundur zaman. Uzak bir ülkede sevdiklerinize kavuşmayı bekliyorsanız geçmek bilmez, mutlu ve tasasız yaşıyorsanız uçarak, koşarak geçer yanınızdan. Zaman upuzun sonsuz bir yoldur, sizin yürüyebildiğiniz ise birkaç adımdır sadece... O geçmişin sonsuzluğundan, geleceğin sonsuzluğuna uzanır. Oysa siz ufacıksınız, siz miniciksınız, siz kimsiniz?

Zaman kalabalık bir halktır, karmaşıktır; katledilmiş onca insan, yaşanmış onca savaş, yıkılmış onca krallık, toplanmış onca ürün, el değiştirip dünyayı dolaşan onca para, yazılmış onca kitap, içlerinde hayatın yanıp söndüğü onca şehir, kırılmış onca kalp, şerefe kaldırılmış onca kadeh, birbirinden farklı onca mezartaşı, dalgalan yara yara ilerleyen onca gemi, gökyüzüne uzanan onca ağaç, doğup batmış onca güneştir zaman, bizi kucaklar, rüzgarında dört bir yana savurur. Doğmuş onca bebek, gömülmüş veya yakılmış onca bedendir.

Birbirini izleyen iki dakika hiç benzemez birbirine. Zaman bizi şaşırtır, kandırır, kendine bağlar. Onun değişkenliğinde döner dururuz biz; seslerimiz, görüntülerimiz, aşklarımız ve acılarımız evrenin karanlığına yükselip kaybolur. Acıklı bir çabadır bizimki, varolma çabasıdır. Zaman önümüzde çatallaşır, binlerce farklı geleceğe doğru açılır. Bunların hangilerinde varoluruz, hangilerinde yok oluruz, bilemeyiz. Zaman evrendeki tek labirenttir ve biz çıkış yolunu hiç bulamayız.

Zaman bize yalnızlığımızı hatırlatır. Yıldızların altında, toprağın üstündeyiz ama zaman yüzünden belki de hiçbir yerdeyiz. Geçmişimiz gitgide uzaklaşan hatıralarla, geleceğimiz belirsiz seçeneklerle doludur ve biz sadece içinde bulunduğumuz anda varoluruz.

İster bilincinde olalım, ister olmayalım bu zavallı halimiz, bizi zamana sahip çıkmaya, onu kontrol altına almaya, kavramaya itmiştir. Tarih ilmi dediğimiz nedir ki? Eskiden olup bitenleri bilmek, geçmişi bir takım dönemlere ayırmak, ona isimler vermek, yorumlamak, tezler geliştirmek bizi rahatlatır. Böylece zamana hükmettiğimiz zannına kapılırız. Ünlü Fransız tarihçi Marc Bloch "Tarihçinin düşünceleri zaman ikliminin havasını özgürce solur" der.

Medyumluk, fal bakma gibi geleceği önceden tahmin etmeye yönelik faaliyetler de aynı endişenin bir ürünü değil midir? Sadece bugünde varolabilen insan, varoluşunun sınırlarının hem geriye hem ileriye doğru uzatabilmek için didirir durur.

Oysa zaman bütün bu çabalardan bağımsız, dörtnala sürdürür akışını. Rüzgarlı havalarda hızla yol alan bulutlarda hissedersiniz zamanı veya kirpiklerinizin bir hareketinde veya bardağa dökülen suyu izlerken.. Ama bunlar hiçbir şeyi değiştirmez hiçbir zaman, o geçmişin sonsuzluğundan, geleceğin sonsuzluğuna uzanır, oysa siz ufacıksınız, siz miniciksınız, siz kimsiniz?

*Zaman upuzun sonsuz bir
yoldur, sizin
yürüyebildiğiniz ise birkaç
adımdır sadece... O geçmişin
sonsuzluğundan, geleceğin
sonsuzluğuna uzanır. Oysa
siz ufacıksınız, siz
miniciksınız, siz kimsiniz?*

hans baldunegrien, insan hayatının evreleri, XVI.yy

BİR KAHVALTILIK YAZI

-KAHVENİZİ SOĞUTMADAN-

halide velioğlu

Sıfır meridyenini, Greenwich'i hepimiz daha ilkokuldan hatırlarız. En az dünyayı ortasından ikiye bölen ekvator kadar tuhaf gelen bu yer, bana içinde uzun beyaz sakallı, ermişle bilgin arası yaşlı, sevimli bir amcanın yaşadığı, okyanusun ortasında bir kuleyi çağırıştırılmıştır. Kaygı da duymuşumdur bir yandan, "ya birgün şaşırır ya da uyuyakalırsa" diye. Unuttuęu, şaşırdığı pek olmadı ama ben bu çocuksu kaygıları ve yaşlı amcayı çoktan kendi hallerine bıraktım.

İlk saatimi bir doğum günümde aldım. Japon, Kore malı elektronik, pilli saatler henüz Tahtakale'ye düşmemiş olacaktı ki ana-babalar çocuklarına saat almak için doğumgünlerini vesile ediyorlardı. Erkekler biraz daha şanslıydı; saat-bisiklet orta sınıfın sünnet klasiklerindendi nerdeyse. Sonra, ocuk bileklere büyük gelen saati özenle gösteren poz poz fotoğraflar girdi aile albümlerine. E, toplumsal albümümüzün de aşağı kalır yanı yok; kimbilir Abdülhamit ne hesaplarla dikmişti Anadolu'nun dört bir yanına o saat kulelerini. Önüne geçip fotoğraflar ektirmemiz için biraz, biraz da kartpostal olsun diye elegüne karşı. Bir de buluşmalar vardır, saat kulesinin önünde. Koordinatları bu kadar boyutlu başka bir yer de pek bulamazsınız herhalde. Hem buluşmak biraz da şehirli işi madem, biz her zamanki yerde iek ve öpücüklerle hazır olalım - tabii saatinde.

Bu tembih sözü, aşağı-yukarı benzer anlam ve değerlerin bahçesinde geziniyorsak, kısacası aynı költürdensek anlamlı. Yoksa, iki Afganlı kardeşin bir zamanlar Kabil'de seneler senesi birbirlerini beklediklerini duyduk; sözleşmişler. Ayrıca, iki Farisi de bilmem kaçınıcı sözleşmelerinde buluştuklarında hiçde şaşırmıyorlarmış. Eh ne diyelim; sabrın sermayesinde zaman; o da "bol" olunca insan ilişkileri böyle renklenebiliyor işte.

Zaman, bizim yaptığımız gibi, ölçölür, biriktirilir, harcanır, kazanılır birşey mi acaba? Daha doğrusu, ne zamandır dışımızda, bizden ayrı bizi belirleyen bir zaman olgusu var? Sanırım insanlar (Batı'da) tarlalarından kopup, ay baladlara, nostaljik kilise canlan da romantik değerlerine kavuştuğunda, saatler çoktan yaşlı amcaninkine ayarlanmıştı. Üstelik bu yaşlı amcanın -bir İngiliz tüccar sülalesinden gelmesinin de pek rastlantısal yanı yoktu elbet. Ha, bir de Pueblo yerlisi* var. O kule ihalesini kazanamamıştı - aslında çok belli ki katılmamıştı.

Şimdi kulede bir Pueblo yerlisini düşünebiliyor musunuz? Düşünün bir kez. Eş-dost-akraba yılbaşı kutlaması için toplanmışsınız diyelim. Kilolarınızı düşünmeden yiyorsunuz, iyice kaptırmış olanlar süslenmiş çamın etrafında loplaşıyor. Yeni yıl şarkıları söyleniyor, Mazda talihlisini buluyor, ışıkları söndürüp bekliyorsunuz; gelmiyor. Programlar bitiyor, yemeğiniz, daha kötüsü sabrınız tükeniyor ve saatler hâlâ "geceyarısını göstermiyor". "Hayır" diyor kulenin efendisi Pueblo yerlisi, "henüz herşey tamam değil". Ve siz sızıyor ya da telefon hatlarını, bildiğiniz en yetkili makama "bu ne rezalet!" demek için meşgul ederken "yeni yıl geliyor"... E artık böyle gelen yeni yıldan görülecek hayrı sormuyorum.

Kule istihdamında yaşlı İngiliz amcayı mı, yoksa Pueblo yerlisini mi tercih ederdiniz bilemem ama, görünen o ki Batı'nın zaman anlayışı Doęu'nunkinden oldukça farklıdır. Batı'da zaman, üzerinde yürünen bir yol gibi,

* Pueblo yerlilerinin başlangıç saati "herşey tamam olunca" olan yeni yıl dansları var. Antropolog EdwardHaU'u bu dansı izlemesi için kabul etmişler, ancak HaH'un saatler saati sabırla dansı beklemesi gerekmiş; üstelik herşey, ona göre, basından beri tamamken.

tüketilen birşeydir. "Boş zaman" da Batı yaşam kalıplarından türemiş bir kavramdır. Herneyse, siz ister üzümün rengi değiştiğinde, isterse fındık başladığında doğmuş olanlardan olun, ama memlekete mektup yazarken, eminim tarih atıyorsunuz artık. (Kule istihdamı konusunda size danışmadıklarım biliyorum)

Sorsalar, belki de bir Tiv* yerlisini (Batı Afrika) tercih ederdiniz. Zamanı kapsül gibi yaşayan insanları... ziyaret, yemek, iş zamanları hep ayrı ve iki iş birarada asla yapılamıyor. Pazartesi belki de ürünlerin en yakın pazarda satıldığı gün. Ürünler satılmadıkça Pazartesi bitmiyor, Salı'nın gelişi de öyle çabuk olmuyor.

Kültürler arası "zaman" farkı belli ki meridyen hesabından daha karışık ama biz artık kolumuzdaki saatin dünyanın her yerinde 'bir' anlamı olduğunu biliyoruz. Günde sekiz saat çalışmanın kalıplattığı iş yaşamında iç zamanın, psikolojik zamanın, soykütüğünüzün hükmü yok. Siz ister sabah ezanıyla, ister kedinizin ısrarlı miyavlamalarıyla uyanın, geçiminizi belli saatlerde açılıp kapanan kapılardan geçerek sağladığınız kesin. Hem artık herkes çok çalışmak zorunda! Nasıl deniyor... "zamana karşı koşuyorum". Ama, nereye?

Araba taksidi için, beyaz eşya için yazlık için, tatil için, çocukların okul masrafları için... ve daha birçok günlük yaşam nesnesi için herkes çok çalışıp çok tüketmek istiyor. Ancak, gözden kaçır gibi duran birşey var, o da bu nesnelerin sonsuz, kullanmak için gereken zamanınsa sınırlı olduğu. Kullanıma giren her yeni nesne daha önce edinilen bir başka nesnenin kullanım zamanını azaltacaktır. Tabii, "varsın azaltsın" denebilir. Ayrıca, mirasyedilerin konu dışı olduğunu, bilmem belirtmeli miyim?

Şehiryasantımızın ayrılmaz ayrıntılarından biri de kalabalık mekanlar. Haftanın ancak belli bir zamanını "sosyal yaşama" ayırabiliyorsamz bunu en çok sayıda insanla gerçekleştirebilir, toplantılara gidebilirsiniz. Böylece hem pek çok tanıdık edinir, edindiklerinizi tazeler ve hesabı

* Bkz. *Hayalet Gemi, Sayı 2. tanrılar çıldırması olmalı ya da hamlet'in başka bir yorumu.*

*Düşün Hayri İrdal, düşün aziz dostum
bu ne sözdür? Bu demektir ki, iyi
ayarlanmış bir saat, bir saniyeyi bile
ziyan etmez! Halbuki biz. ne yapıyoruz?
Bütün şehir ve memleket ne yapıyor?*

*Ayarı boz.uk saatlerimizle yarı
vaktimizi kaybediyoruz. Herkes günde
saat başına bir saniye kaybetse, saatte on
sekiz milyon saniye kaybederiz. Günün
asıl faydalı kısmını on saat addetsek,
yüz seksen milyon saniye eder. Bir
günde yüz seksen milyon saniye yani üç
milyon dakika; bu demektir ki günde
elli bin saat kaybediyoruz. Hesab et
artık senede kaç insanın ömrü birden
kaybolur. Halbuki bu on sekiz milyonun
yarısının saati yoktur; ve mevcut
saatlerin çoğu da işlemez. İçlerinde
yarım saat, bir saat gecikenler vardır.
Çıldırıcı bir kayıp... Çalışmamızdan,
hayatımızdan, asıl ekonomimiz olan
zamandan kayıp.
saatleri ayarlama enstitüsü,
Ahmet Haindi Tanpınar*

da uzun vadede kredi kartınızın dost hanesinden düşebilirsiniz. (Kredi kartınızın olmadığını söylemeyin... dostunuz elbette vardır.)

Cinseldüşlerini/i, fantezileriniz bilememama gittikçe daha az zaman ayırabildiğinizi biliyorum (Dergilerden, dedikodulardan). Romantik aşkların zamana karşı durumunu gözden geçirebileceğimiz duyarlıkta bir paragrafta olmadığının bilinciyle yaşanması aşkların seyrelmesine yine de- izninizle iç geçiliyorum. Zira, şu sıra siz de bu yazıdan iç geçiriyor, büyük insan resimleriyle dolu ofset bir dergi karıştırmayı, *cafenizi* yudumlarken teyid edilmiş yaşam tarzınızın keyfini çıkarmayı istiyor olabilirsiniz. Hem, ben de bu yazıyı bir kahvaltılık tasarlamıştım; kahvenizi soğutmak istemem.

CAMDAN SAAT

ferhat aktan

Beni yakından tanıyanları ya da yolda saati sorarken, yan gözle kol saatimi dikizleyenleri şaşırtan bir özelliğim var ki kimi zaman başıma tuhaf dertler açabiliyor. Evet nedense zamanı 15 dakika öncesinden takip ediyorum; yani saatim 15 dakika ileri. Bu özelliğimden dolayı (yoksa zaafım mı desem) bir çok garip durumla karşılaştığım oldu. Mesela bir kuyrukta beklerken yanımda duran zat-ı muhteremin yardım olsun diye (töremiz böyle diye) "saatiniz ileri" uyarısı karşısında teşekkür ederek düzelttiğimi, o gidince vakit kaybetmeden yeniden ileri aldığımı hatırlarım. "Saatimi 15 dakika ileriye ben aldım, bu benim seçimim" gibi abuk sabuk laflar edemem tabii ki. Bilirim ki zamanla sorunu olan kişi ya da benim meşrebim kimsenin ilgi alanını işgal edecek kader olağandışı değil. Ve belki de "ötekine" hastalıklı bir davranış sergilediğim izlenimi verebilirim korkusuyla "Bakın ben de sizlerden biriyim, siz de gördünüz saatimi geri alıyorum. Bir hatadır oldu" der gibi bakarak, sosyal uyum ünitesinde hatırı sayılır bir örnek olarak yoluma devam etmiş de olabilirim. Herneyse hatırladığım olay bu kadar karmaşık değildi ama herşey de bu kadar basit değil. Tıpkı eskilerden işittiğim kadarıyla yaşlı bir saatçinin evinde ve cebinde hiçbir saat barındırmaması gibi çetrefil bir durum, kolumdaki saatin zamanından 15 dakika önde olması.

Aslında herşey randevularıma devamlı geç kaldığımı farkettiğim zaman başladı. Önceleri 5-10 dakikalık gecikmeleri bir saatlik rötalar takip etti. Ve sonra buluştuğum insanlara hiç gitmeyecek kadar gecikerek eziyet etmeye devam ettim. Hiç gitmeyecek kadar gecikerek diyorum çünkü bu zaman sonraki tesadüf eseri karşılaşmalarımızda durumu pişkinliğe vurarak "Kusura bakma biraz geciktim" diyecek kadar yüzsüzlüğü ele almak *zorunda* kalmıştım.

Ancak benim gibi marazî kişilerle sağlıklı buluşmalar gerçekleştirebiliyordum. Bu tür alışkanlıkları olan bir dostumla randevuma bir saat gecikmeyle gitmeme rağmen hiçbir sorun çıkmadığını hatırlarım. Çünkü o da tam bir saat gecikmişti. Fakat böyle izafiyet teorisinin özeti olabilecek buluşmaları gerçekleştirecek çok az sayıda insan olduğundan dolayısıdır ki sırf bu alışkanlığım beni güvenilir bir kişi yapmaya yetti. Ve bu yüzden randevularıma artık zamanında gelmemi herkes, saatimi 15 dakika ileri almama bağlıyor. Hatta daha da ileri giderek bunu Hüsnü Kuruntu dizisinin kahramanı Hüsnü Kuruntu'nun Kuruntulu kişiliğini örnek alarak yaptığımı ileri sürenler dahi olmadı değil hani. Ama gerçek bu değil. Peki Ne?

Açıkçası tüm olay, Dr. Richard Kimble'ın geleceğe bakıp karanlıktan başka birşey göremediği yıllarda, hani Doktor'un *kaçak* yıllarının sona erdiği gece sokaklarda kimsenin kalmadığı zaman başladı. Sonra bir tarih katlaması var ve J.R.'i kimin öldürdüğünün ortaya çıktığı, hem de *ajans* haberlerinde açıklandığı akşam daha da netleşti. Ve büyük final... CNN'de deliler gibi, maç seyrederek gibi, akrep gibi izlenen, savaşların anasıyla karşılaştığımda ise yapacak hiçbir şey kalmamıştı. Herşey o kadar açıktı ki. Artık şairin çocuğundan geri, babasından ileri olmasının hiçbir önemi kalmamıştı. Sanki garip bir gerizekahlıştırma komplosunun içine girilmiş, de içinden çıkılamayan bir tuzak olmuştu zaman. Saatleri dakik insanlar *cafelerde* oturup piyasa yaparken içtikleri *nescafe*lerin hesabını köşe dönerek ödemenin hayalini kurar olmuşlardı. Onlar geceleri barlarda Latin Amerikalı yazarları terennüm ederken, zevceleri evde *tele novela* hayranı gözlerle bakıyorlardı takvimlere. Ve okunan kitap tabii ki *Kadının Adı Yok*, seyredilen film *Kuzuların Sessizliği*'ydi. Keyifle geçiyordu zaman. Hani Yaşar Kemal'in meşhur

*Umutlar kiralamıyoruz artık,
kullanılmış umutlar da karşılamıyor
siparişlerimizi, ilkeler rehin, değerler
eksikliğine bozdurulmuş Büyük Pazarda,
Operadaki Hayalet yer gösteriyor ölen
bir kültürün üyelerine, beşerî
günahlarımıza makbuz kesiliyor, vergi
yerine hayat iadesi topluyor Kent
İdareleri, Kolluk Kuvvetleri kuruşuz
düzenleri dağıtıyor görüldüğü her
yerde, eski plâk kapaklarını okşuyoruz
yalnızlıktan, eski bir sıcaklığı arıyoruz
magmaleşmiş fotoğraflarda, kantatıyla
dindirilmiş kelimeler akıp gidiyor
konuşamadıklarımızın üzerinden, takma
yürekle sürdüğümüz alışkanlıklar
geri tepiyor, çekimine girdiğimiz her
yeni imkânın aydınlığında, tekrarlı
tekrarlana içi boşalan gizlen
pazarlıyoruz hayatına manşet
arayanlara, naylon tadında maceralar,
kalp para değerinde gecelik aşklar kırk
kuponu, hayatı birbirinden kopya çeken
çocuklara slogan ve cıngıl üretiyor,
ödülleri veriyoruz düşü dar, yüreği ensiz
gündüz yıldızlarına buzlu ve hüznü
rakımla çınlattığımız içimizin kırılma
korunağı, iyi paketlenmiş vahşet sürüyor
piyasaya. Görüldüğü gibi herkes kadar
biz de benziyoruz düşmanımıza.*

*Biz ki, 45'lik plâkların, radyo istek
programlarının, yazlık sinemaların
çocuklarıydık, yarım kalmış
devrimimizi emanet ettik doların ve
markın dalgalanmalarına
"IMAGIN E"
murathan mungan*

kurt atlıları var ya, onlar güzel atlarına binip gitmişlerdi de kalanlar hep kötü olmuştu. Bu arada 17 yaşında, üstelik delil yetersizliğine rağmen asılan Erdal Eren ve diğerlerini unuttuk. Hatırlatanlardan deli gibi korkuyoruz. İsrailin borusunu öttürmesi yakın ve belki yarın belki yarından da yakın, cadı mahkemeleri kurulabilir. Ama zaman, gözle görülmeyen o muazzam zaman hızla geçerken, tarihsiz bir rehabet içinde Saîem'deki papazlar gibi perili evler inşa ediyoruz (ben gizli özne). Oysa nurlu ufuklara çoktan ulaşılmış batı keşfedilmiş, kızıladerililer katledilmiş ve vatanın taşı toprağı vs, vs. Ama herşeye rağmen (biz gizli özne) biliyorum ki Abdurrahman, İkitelli'den Yenikapı'ya değnekçilik hesabına yaptığı her yolculuktan biriktirdiği parayı alo zenginler kulübüne yatıracaktır. Kiraz, gündelikçiliğini bir renkli televizyona satacaktır. Osman başka bir hikaye, anlattığı kadarıyla o kumarhanelerde erketelikle başlamış, şimdi Laleli, Aksaray'da manyelini çeviriyor dört köşe masalarda. Fırsatını bulunca kaçak mal-boro satacak, yakalansa sorun yok, para yedirir. O zaten bu işleri iyi bilir. Bunları yazdığımı bilse bozulup, fırçasını atar, iyi mi. Herneyse, aslında Apo, Kiraz, Osman ve diğerleri işlerini en iyi bilenler. Onların zamanla işi yok. Günler hızla geçiyor. Tabii bu kadar hızla işleyen akrep ve yelkovanı yetiştirmek kolay değil. Unutmak en iyisi. Gündelik dertler, tarihsiz kederlerle oyalanmak tercih edilebilir bir yol görünüyor. Günleri dakikaları, saniyeleri -devam ediyorum- gazeteler, dergiler, kanallar, reklam panoları nasıl olsa takip ediyor. İşte bu yüzden, unutulmaması gerekenler yerinde kalsın, geçmiş, dünü özellikle bugünü sürekli düşünmem gerektiğini hiç aklımdan çıkarmamak için, sırf bir alışkanlık olsun diye, saatimi tam on beş dakika ileri aldım.nokta.

*"18 yağından gün alıp almadığı kuşkulu
Erdal Eren, 17 günlük bir mahkeme sonucu
idama mahkum edildi. 3 Aralık 1980'de
asıldı. Eren çatışmada bir jandarma erini,
ona ait olduğu idia edilen bir tabancadan
çıkan kurşunla öldürmekle itham ediliyordu.
Erenden sonra 48 kişi daha idam edildi."*

YAZILI GÜNLER

A Y L I K E D E B İ Y A T D E R G İ S İ

Sadri Ethem Ertem
Özel Bölümü

İletişimin Özelleşmesi

Kant, Hegel
Estetikleri

18

KASIM-ARALIK 1992

SAHA FMÜTEFERRİKA

Baskısı Tükenmiş Kitaplar

Dergi Koleksiyonları

KABUSNAME

1. Bölüm

kaan yazıcıoğlu

*Geçmiş geçmişti
ve değişmek için küçük bir hareket
bekliyordu
bir liseli kızın hatıra defterinden*

Kafkaesk kâbuslardan uyandığınız bir sabah başucunuzda sizi bekleyen iki adam görseniz ne yaparsınız?

İlk hareket, tabii ki bilinçsiz olacaktır. Bu biraz da görülen kâbuslara bağlı. Hepimizin birçok defalar tecrübe ettiğimiz gibi, rüyalarda bazı şeyler görülmeden önce "bilinir". Taksim parkında yürüyen, size hiç benzemeyen, ve orada olmadığına emin olduğunuz bir kızı arayan adamın, bir şekilde "siz" olduğunu bilirsiniz muhakkak. Bu bilgi, rüyadan önce mevcuttur ve görülenlerle çok kuvvetli bir ilişkisi vardır: *Kâbusları bu bilgi yaratır*. Bir çok kişinin 'aslında korkulacak birşey yoktu, ama herşey çok korkunçtu' dediğini anımsarım. Şu ana kadar hiçkimseyi de kendi kâbusumu anlatarak korkutabildiğim! anımsamıyorum.

O zaman tehlikesizce varsayabiliriz: adam rüyasında kendini görmüştür. Sınırları belli küçük bir ülkede yaşamaktadır. Bu ülkenin Hayaller Ülkesi olduğunu bilmektedir. Bildiklerinden biri de ülkenin katı yasaları, yasaların yargıçları olduğudur. Bu yargıçlar halk arasında tebdil-i kıyafet gezerler. Ama herkes onların yargıç olduklarını bilir. Onlar da bunu bilirler. Halk da onlarda bu bilginin olduğunu bilirler. Yargıçlar bunu da bilir. Ve bu zincir böylece sonsuza dek sürer gider. Yani bu ülkede bilgi tamdır. Dolayısıyla ne halk, ne de adam için burada korkutucu birşey yoktur. Ama korkutucu olan, her yargıcın yaptığı gibi, bunların da insanları cezalandırmalarıdır tabii ki. Yargıçlar, bu rüyada, görevlerini halk arasında gezerken yaparlardı. Onlar, çeşitli vesilelerle -herşey olabilirdi bu, kötü bir bakış, yanlış bir iddia, yakışksız bir söz- insanları sınar,

suçluları bulunca da, pazar yerinde, Socrates'in yaptığı gibi onlarla konuşmaya başlar, konuşma giderek çevrede müstehzi insan kalabalığının birikmesiyle şiddetlenir, suçlu yargıcın yükselen sesiyle yerin dibine geçer, giderek orada bulunan herkesin içten içe onayladığı, ve rüyaların o anlaşılmaz konsensüsünü yaratan sessizliği ile yargıcın suçluya hakaretler yağdırmasıyla sürerdi. En büyük ceza buydu. Bu sırada, kâbusun başında mı, ortasında mı (kâbusların başı sonu var mıdır gerçekten?) bilinmez, bir yerinde tecrübe edilmiş bir daralma, o kadar toplanmış kalabalığa rağmen mekanın küçüldüğü duygusu, şiddetle adamın içini sıkabilirdi.

Bütün bunları görmemiş olabilirsiniz, ama eğer, böyle bir ülkede, böyle bir kâbus yaşayacaksanız, bunları kâbusdan hemen önce bilirsiniz. Onun içindir ki, bir gün, o adamın rüyasında gördüğü gibi, Hayaller Ülkesi'nde serbestçe dolaşıyorsanız, ilk korkunuz bir yargıca rastlayıp onunla konuşmaya başlamak olur. Kendinizi bir an bile bu garip ütopyaya bırakmamalısınız; yoksa bilinen şey görülmeye, korkulan şey gerçeğe dönüşmeye başlar. İşte bundan ötürü o herşeyin yolunda görüldüğü güneşli pazar günü, kalabalığın ortasında, kendi olduğunu bildiği insanın yürüdüğünü görünce, korkmaya başlar adam. Kâbusun tamamını bildiği için korkmaktadır, hem de bu kâbusu hatırlamaktan korkmaktadır. Bazılarımız "Ama bunların hepsi rüya" diyerek itiraz edeceklerdir, hatta "Şimdi uyanacağım, hepsi geçecek" diyenlerimiz bile olur; ama bu, kâbusun gerçekliğini değiştirmez.

Adam yürürken, (tabii ki bilerek) yargıçlardan biriyle karşılaşır. En yaşlı olanlarıdır bu, ve tüm yaşlı yargıçlar gibi tecrübesinin kendine verdiği güvenle sorgulamalarını daha incelikle, ustaca yürütür. Ama cezası diğerlerininkinden hayli serttir. Yaşlı yargıç adama dudak ucundan

Hayaller Ülkesinde herkes herkesin düşüncesini okuyabilir. Bunun çeşitli sakıncaları da vardır kuşkusuz, ama bu duruma artık alışıldığı için insanlar sanki böyle bir yetenekleri yokmuş gibi davranırlar.

gülümser. Adam bir anda kendini 12 yaşında buluverir. Telaşlanır. Yine de fazla kimse yoktur ortalıkta, daha fazla kişi gelmeden belki sessizce savuşabilecektir. Yalanı dener; hafifçe başını sallar, bir iki adım atar. Yargıç da onunla beraber yürümeye başlamıştır. Oniki yaşının güneşli günleri, mahalle arasına kurulmuş bir Türk çarşısı. Satıcı kadınlar görür sağında ve solunda. İki arkadaş gibi bir süre, sessiz yürürler. Birden aklına gelir; ona karşı bir kozu vardır. Eğer suçlamaya başlarsa, özel hayatından söz açıp, onu utandırabilecektir, haklı olduğunu düşünmektedir. Yargıç bütün bunlardan habersizmiş gibi göklere bakarak, iki elini arkasında kavuşturmuş yürümektedir. Bu saçmadır doğal olarak, çünkü Hayaller Ülkesi'nde herkes herkesin düşüncesini okuyabilir. Bunun çeşitli sakıncaları da vardır kuşkusuz, ama bu duruma artık alışıldığı için insanlar sanki böyle bir yetenekleri yokmuş gibi davranırlar. Yargıçların sorgulama ve cezalandırma sebeplerinden biri de budur; daha fazla bilinecek birşey olmadığı için, insanlara suçlunun suçluluğunu göstermek gerekir. Dediğimiz gibi, Hayaller Ülkesi'nde bilgi tamdır.

"Mânalar İmparatorluğu'nda işler nasıl?" diye sorar 12 yaşındaki adam usulca. Artık pazarın sesleri duyulmaz olmuştur. Sadece ikisinin konuşmalarını dinler adam kaygıyla. "İyi", diyerek gülümser yargıç. "İki konsülle görüşüyorum. Bazen düşünüyoruz karşılıklı". "Suçlu buluyor musunuz bari?" Adam onları kendinden daha emin bir şekilde izlemeye başlar. Hem yargıçla kendisi -her ne kadar 12 yaşındaki haliyle olsa da- iki akran gibi sohbet ederek yürümektedirler, hem de, görünüşe

göre, korkacak bir şey yoktur. Yargıç gayet dost canlısı bir havadadır, çevrelerinde kimse birikmemektedir; hatta, üstünlüğün biraz kendine geçtiğini bile yargıcın düşüncelerinden hissederek. Bu arada, sırf merak ederek, rüyasında, "Manalar İmparatorluğu"nun yargıçların gizli örgütü, "İki Konsül"ün de bu örgütün başkanları olduğunu, ve halk arasına hiç çıkmadıklarını öğrenir.

"Birşeyler yazmaya başladım, yakında mesleği bırakıyorum" diye devam eder yargıç. "Hatıralarımı yazacak değilim, kimse ilgilenmez nasıl olsa. Ama sorgulamalarla ilgili bir çalışmam var. Şimdiden küçük notlar almaya başladım." Adam önce şaşırır. Herkesin herkesin düşündüklerini bildiği bir ülkede buna ne gerek vardır? Geçmiş sorgulamaları bir kez düşünen biri, hatta onlara bile gerek yok, yargıcın yanında birkaç kez bulunan biri bile herşeyi okuyabilir, herşeyden haberdar olabilir. Nasıl olsa Hayaller Ülkesi'nde bütün bilgilere ulaşmak, bir yabancıyla samimi olmak kadar kolaydır. Sonra aklına halkın düşünce okumaya karşı geliştirdiği tavırla ilgili söylenceler gelir. Rivayete göre, düşüncelerin okunduğu, bu yüzden artık kimsenin kimseyle konuşmadığı bir çağ olmuş. O kadar çok kişi bu yüzden yalnızlığa itilmiş, o kadar çok iş aksamış ki insanlar ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Bir yanda inzivaya çekilenler, düşüncelerinin yalnızca kendileri tarafından bilinmesi için yiyecek stok edip, aylarca evlerinden çıkmayanlar, diğer yanda bunu bir avantaj kabul edip, gittikçe kendilerini işlerine kaptıranlar, oradan oraya koşuşanlar olmuş. En önemli anlaşmalar, en karışık planlar, en büyük sistemler, ve bu sistemleri kuran sistemler birkaç saniyede yapılır olmuş. Her iki taraf da birbirinden nefret edermiş. Ve her iki tarafta da üzücü olaylar yaşanmış. Düşünceleri okunduğu için intihar eden yazarlardan tutun da, suç işlemeye yönelen hokkabazlara, çıldıran politikacılara kadar bir sürü insan sırf bu düşünce okuma yüzünden hayatlarını mahvetmişler. Bu durumu menfaat bilenler de kısa zamanda ya işleri tamamen ters yüz bırakmış, ya da birinci gruba katılmışlar. Çünkü aralarında en hızlılarının akibetinin ya yorgunluktan ölmek, ya da o günlerde pek yaygın bir hastalık olan *herşeyi unutmak*

*Yıkılmış ülkelerini yeniden hayata
döndürmek için yaptıkları plan çok
basitmiş: bu yargıçlar, halk arasında
dolaşacaklar, ve insanları bir çeşit
deneye tabii tutacaklarmış.*

olduğunu anlamışlar. Çünkü hu adamlar işlerin peşinde koşa koşa hiçbirine yetişemeyeceklerini anlamışlar, çünkü düşüncenin hızına yetişmek imkansızmış.

Felaketin yaklaştığı halk arasında iyiden iyiye hissedilir olmuş, ama hiçkimse, bırakın bunu söylemeyi, birazcık düşünmekten bile korkar olmuş. Çünkü herkes, eğer felaketi düşünüyorsa, bir başkasının bunu hemen anlayacağını, dolayısıyla onun da onu anlayacağını, ve sonsuza kadar giden ilişkide, herkesin doğruyu bilerek, ve birbirlerine hak vererek, sonunda felaketin yaklaştığı konusunda da anlaşacaklarını, ve işte tam da bu an'ın felaketi getireceğini biliyorlarmış. Onun için kimse, artık bir başkasının yanına gitmemeye çalışır olmuş. Eğer gitmek zorundaysa, (yine aralarında düşünerek vardıkları bir konsensüs gereğince) bir bahane yaratılıyormuş. Bu onları felaketi düşünmekten alıkoyuyormuş. Eğer hiçbir bahane yoksa, ama yine de insanın canı bir başkasının yanına gitmek istiyorsa -ki bu özellikle düşünce okumaya karşı olanlar tarafından bulunmuş bir çareymiş- birinin yanında hemen bir konu açılıyor, sonra da sadece o konu üzerinde konuşuluyor, bazen de konuşmayı sürdürmek için başka bir konu açılıyormuş. Bu şekilde, hiç olmazsa tek bir konuyu, düşüncelerin okunduğu konusunu ve artık herşeyin adım adım bir felakete doğru gittiği düşüncesini, insan aklından savuşturabiliyormuş. Ama, sonra hemen, bu çağın insanları kendi kapalı mekanlarına dönüyorlar, burada artık her iki gruba da lanetler yağdırıp, sonra kendileriyle ilgili hayıflanmalarda bulunuyorlarmış.

Nitekim felaketin de kalabalık bir yerde

çıkacağı belliymiş zaten. Yine bir pazar yerinde, insanlar gerilim içinde alış-veriş yaparken, yaşlı bir kadının, satıcının kafasına çantasını indirdiği görülmüş. İnsanlar -bazıları çok korkarak- birden dönüp bakmışlar. Birkaç kişi kadının yaşlılığına, inatçı suratına ve satıcının pişkin yüzüne bakıp, "malum konu değil" diye düşünerek o yana seyirtmişler. Doğrusu herkes bunun basit bir alış-veriş meselesi olduğunu tahmin etmiş. Hatta yine, iki Konsül'den birinin dedesinin dedesinin dedelerinden birinin de orada olduğu, "Şimdi düşünce gücümüzle bu işi hemen çözeriz" diye düşündüğü, bunun da "Mânalar imparatorluğu"nın kayıtlarında saklı olduğu halk arasında bilinmekteymiş.

Her neyse, halktan birkaç kişi tezgaha doğru yaklaşmış ve yaklaşır yaklaşmaz da, görgü tanıklarının kayıtlardaki ifadelerine göre, bir anda, bütün pazar yerinde -kaynağı o tezgah olan- zincirleme bir kavga başlamış. İlk andaki kavga, felaketin geldiğinin öğrenilmesi üzerine tüm ülkeye sıçramış. Hikayenin bundan sonrası için rivayetler biraz karışıkmiş: Bazıları çok büyük bir su baskını olduğunu, bazıları ise devreden çıkan sistemlerin etkisiyle bir kaza meydana geldiğini, bu kazada gökyüzünde çok büyük bir yarık açıldığını, bu yarıktan alevlerin fışkırdığını ve çok büyük mal kaybına yolaçtığını söylemekteymişler. Kesin değilse de, bunun Mânalar İmparatorluğu'nun ancak çok imtiyazlı kişilerinin girmesine izin verildiği merkezinin birbirine bağlı binlerce koridordan bir kapıyla biten birinin sonunda, o kapının arkasındaki odada, ilk İki Konsül tarafından yazılmış bir kitapta olayların tüm gerçekleriyle anlatıldığı, halk arasında düşünülen bir dedikoduymuş.

Fakat asıl önemli olan felaketten sonrasıymış tabii: Hemen İki Konsül, Mânalar imparatorluğu adlı bir örgüt kurmuşlar ve bunu, halk arasından hiçbir gruba haksızlık etmemek için farklı gruplardan yargıçlar alarak oluşturmuşlar. Yıkılmış ülkelerini yeniden hayata döndürmek için yaptıkları plan çok basitmiş: bu yargıçlar, halk arasında dolaşacaklar, ve insanları bir çeşit deneye tabii tutacaklarmış. İlkelerinde, inançlarında farklılıklar olmasının, hatta farklı uygulamalarda bulunmalarının bile bir zararı olmadığı görülmüş. Bu da hem insanların onlara

*...bu kişinin
onlardan farklı, ama kendilerinin
onunla aynı düşündüğünü görürlermiş.
O zaman sanık bir başkası olarak çekip
gider, kalabalığın arasında gözden
yitermiş.*

olan güvenini arttırmış, hem de halk arasında her kesimden insana eşit davranıldığına ilişkin inancı pekiştirmiş.

Deney, basitçe şuymuş: yargıç, kendisi ile ilgilenen herhangi bir kişiye yaklaşır, sanki ne o sanığın, ne de sanık onun düşüncelerini okuyamıyormuş gibi onunla soru-cevaplı bir oyuna girişirmiş. Herhangi bir konuda olabilirilmiş bu sohbet. Hatta halk arasında bazı aklıevvellerin söylediği gibi, bu gelenek felaketten hemen önceki gerilimli günlerin zar zor yapılan konuşmalarından kalmış olabilirilmiş. Yargıçların sorgu sohbetlerinde önemli olan, tutarlı cevaplar verebilmekmiş. Bu sohbetlerde önemle ortaya çıkarılması gereken şey, hem yargıç gibi düşünmediğini, hem de onun düşüncesine akıl yoluyla varıldığını göstermekmiş. Giderek seyicilerin de katıldıkları bu oyun eğer ortada zeki bir sanık varsa, çok zevkli bir hal alabilirmiş. İnsanlar gözlerinde bir parıltıyla, özellikle sanığın beraat ettiği sorgulamalarda, sanığın konuşarak yavaşça inisiyatifi eline aldığını, yargıçtan daha çok konuştuğunu, giderek susan, ve sadece onu dinlemeye başlayan yargıcın da gözleri önünde insanları etkilemeye başladığını, el-kol hareketlerinin kendine has bir hal aldığını, bu kişinin onlardan *farklı*, ama kendilerinin onunla *aynı* düşündüğünü görürlermiş. O zaman sanık bir başkası olarak çekip gider, kalabalığın arasında gözden yitermiş. Beraat edenlerin bir daha hiç sorgulanmadıkları, hatta aralarından bazılarının yaşlandıklarında yargıç oldukları bilinen bir gerçekmiş. Bütün bunlardan amaç, okurun da anladığı gibi, yargıcın ve sanığın, giderek adamın ve seyirci kalabalığının *farklı* düşündüğünü, kimsenin kimsenindüşüncesini

okuyamadığını göstermekmiş. Tabii, o zaman herkes felaketi serbestçe düşünebilir: çünkü bu düşünmenin bir başkasıyla ilgisi olamaz, o zaman da felaket gerçekleşmez.

Bu basit mantıkla, neden yargıçların özellikle pazar yerlerini seçtikleri, ve neden Mânalar imparatorluğunun merkezindeki bir kapıyla biten o koridorun sonundaki odanın içindeki kitabı kimsenin okuyamadığı anlaşılmış oluyordu böylece.

Ama 12 yaşındaki adama birtek şey mantıksız görünüyordu. Bu hikayede, diye düşündü kendi kendine, belki tüm hikayelerde olduğu gibi eksik yönler var ve hepsi de aynı yerde birleşiyor: Unutmak. Halk bu kadar şeyi nasıl unutabiliyordu? Mesela o okunamayan, okunursa belki yeni bir felaketin, Hayaller Ülkesini bir daha, hiçbir Mânalar İmparatorluğu'nun yeniden kuramayacağı kadar güçlü vuracağı ve artık o zaman geçmişte yapılan yanlışların bile hatırlanmayacağı an'ın kitabı, o kara kitap, onu da sonuç olarak birileri yazmadı mı? Mânalar İmparatorluğunu kuran ilk İki Konsül değil miydi onu yazan? Ve Konsüller yaşarken, hiçbir sorgu sırasında, hiçbir sohbette, hiç mi umutsuz bir suçlu okuyamadı onların düşüncelerini? Düşüncelerin nasıl zincirleme bir felakete yol açtığım? O suçluların düşünceleri, yargıçlarının zihnine yazılıp, belki o kitaba bir dikkatsizlik, bir çalakalem yazma sonucu geçmiştir. İnsanın aklından neler geçmez ki? Sonra onlar da, başka bir kurban tarafından ilk konsüllerin zihninden okunduysa ? O zamanlar yargıç da olmadığına, yargıçlık görevini İmparatorluğun bu erken döneminde bizzat Konsüllerin yaptığı düşünülürse? Şu anda haleflerini neden kimsenin göremediği belli oluyor işte. Ama ya o zamanlarda? Hiç mi yoktu ilk sorguları seyredenlerden olayları sonraki kuşaklara aktaracak kadar hafızası güçlü biri? "Herkesin düşünce okuyabildiği bir ülkede ortak hafızanın bu kadar zayıf olması ne kadar garip", diye düşündü adam.

-Aptal olma, Prevert'in dediği gibi, hiçbirşey unutulmaz, alışılır, hepsi o kadar, dedi yargıç.

sürecek

SU ve ZAMAN

ahmet k.

*olsa kumlar sayısınca ömrüne hadd ü adet
olmaya şu şişe-i dehr içre bir saat gibi
muhibbi*

Sultan o gün Sufi şeyhine şöyle dedi:
"Ey Şeyh hazretleri, bana bugün zaman ile ilgili
birmucizegöster!"

Şeyh, Sultan'ı kırmadı ve büyük bir tas su
getirtti huzura. Sultan'ın başını tutup
daldırırverdi tastaki suya. Ve Sultan, suyun
ıslaklığını hissederek hissetmez kendini fırtınalı
bir denizde yüzerken buldu.

Açık denizin ortasında yapayalnızdı. Yüzdü,
yüzdü, o anda canım kurtarmaktan başka bir
şey düşünmüyordu. Veen nihayet bir gemi, bir
korsan gemisi kurtardı Sultan'ı. Ve küreklerden
birinin başına oturtuldu. Elleri kürek tutmaktan
kanayıp nasır tutarken iki yıl geçti. Ve
sultanlığına dair hatırladıkları Şeyh'in
kendinden emingörüntüsüyle bitiyor, Sultan bu
gemiden kurtulur kurtulmaz Şeyh'in boynunu
vurdurmayı kuruyordu. Küreklerin her
çatırdayışında Şeyh'in çıplak bedeninin
darağacında rüzgarla sallandığını hayâl
ediyordu. İki yıl sonra sultanlığından çok uzak
bir limana yaklaşıncaya, firar etti. Günlerce
ormanlarda koştu durdu. Ve sonra talihi yaver
gitti: bir kasabaya yerleşti, bir kadınla evlendi.
Karısını çok seviyordu. Fakat bazı geceler
ateşin karşısında dalıp dalıp eski hükümdarlık
günlerinin alemlerine gidiyor, karısının onu
dörtüklemesiyle artık çok eskiden görülmüş bir
rüya olduğuna inanmaya başladığı bu
hatıralardan (hatıra denir mi artık bunlara)
sıyrılıp küçük kulübesinde bir köylü uykusuna
dalıyordu. Yorgun, ağır... Birkaç yıl sonra ilk
çocukları dünyaya geldi. Topaç gibi bir oğlan...
Ve sonra ikinci oğlan. Oğlanların eğitime
verdi bir süre kendini. Sonra onlar biraz
büyüyünce ticareti denedi. Başarılı oldu. Bir
kaç yıl sonra kasabanın en zengin adamı
olmuştu. Kasabanın kuzeyinde dağların hemen
eteğindeki gölün kenarında bir ev yaptırdı. Bu
ev riizmalarındaki sarayın küçük bir
minyatürüydü sanki. Çevresinde dört mevsim

dört meyve veren ağaçlar, güzel beslenmiş
hayvanlar vardı. Ve artık yaşlı bir adamdı.

Bir sabah, namazını kıldıktan sonra canı göle
girip biraz serinlemek istedi. Küçük tahta
iskeleden kendini gölün saydamlığına bıraktı. Su
soğuktu. Dibe gidince hafifçe ürpermişti. Etraf
bulanıktı.

Ve Şeyh Sultan'ın başını taştan çıkardı.

Sultan Şeyhe ne yaptı bilemiyoruz. Fakat
bunun gibi öykülerin benzerlerine sık sık
rastlıyoruz. Yine bir ırmak kenarında testiye su
dolduran adamın nehrin öte tarafında gördüğü
bir dilberin peşinden gidip, onunla evlenip,
çoluğa çocuğa karışıp ve son yaşında tesadüfen
o ırmağı geçip döndüğünde doldurmaya çalıştığı
testinin sanki birkaç dakika önce oraya
bırakılmış gibi öylece durduğunu görmesi gibi.

Şifre sanki su ve testide. Belki de her ikisinde.
Heraklit'i anmamak mümkün mü? Fakat bu
hikayelerde ırmaklarda, göllerde, tastakisularda
hepiki kere bulunuyor insan.

Miraç olayı ise bambaşka bir düzlemde fakat
aynı temaya sahip bir öykü. Bilirsiniz ışıktan
(nurdan) bir at olan Burak yeryüzüne iner. Hz.
Muhammed'i sırtına alır, gökyüzüne
yükselmeye başlar. Fakat o sırada ayağını bir
testiye çarpar. Göğün ya da cennetin katlarına
kanatlan Hz. Muhammed her katta birçok
peygamberle, ermişle konuşur, sohbet eder,
onlara misafir olur. Ve en üst kata çıktığında
Allah'la karşılaşır. Daha doğrusu Allah Hz.
Muhammedin omzuna dokunur ve O gerisin
geriye Burak'ın sırtında yeryüzüne geri döner.
Burak onu aldığı noktaya bırakır ve Hz.
Muhammed devrilmeye başlamış olan testiye
düşmeden tutar. Bir testinin yere devrilişini
düşünün. Mirâc'ı düşünün. Fakat akıp giden
sudaki sır belki de sadece bir tas suya bakıp
geleceği gören falcıların bildiği bir sırdır
kimbilir. Biz yine de saatlerimizi Greenwich'e
göre ayarlayalım.

cihat burak
Sabahattin kudret aksal
ece ayhan
şenol yorozlu
fernando arrabal
enis batur
haydar ergülen
orhan alkaya
turgay kantürk
rose auslânder
seyhan erözçelik
sami baydar
thomas bernhard
engin turgut
küçük iskender
tomi ungerer
cezmi ersöz

james joyce
serdar koçak
fikrettunçer
a. ertan mısırlı
jean jacques
alain borer
ruhcan akil
orhan tanakıncı
şuha toktan
behruz kia
güven turan
cenk koyucu
rüçhan cakmakçioğlu
jules laforgue
cüneyt uzunlar
hilmi tezgör
tuğrul tanyol (anket)

sür, öykü, desen ve çeviriler ESKİ'Z'de
PK 193 Acıbadem -İSTANBUL

eski'z

bir / bindokuzyüzdoksaniki / ederi; yirmibeşbin lira

james joyce / ulysses 'den • rimbaud yazıları

ZIPLAYAN FARE VE KUTSAL DAĞLAR*

hyemeyohsts storm

Bir zamanlar bir fare vardı.

Kızılderili şef, çevresinde toplanan çocukların yerleşmesini bekledi. Sonra piposunu yaktı ve hikâyeye devam etti: meşgul bir fareydi, bıyıklarıyla etrafını yoklar, çevresine dikkatle bakarak her yeri araştırırdı. Arasına garip bir ses duysa başını kaldırır, bıyıklarını havada kıpırdatır ve sesin kaynağını merak ederdi. Bir gün arkadaşlarından birinin yanına koşarak gitti ve "çağıldama sesini duydun mu kardeşim?" diye sordu. "Hayır" diye cevap verdi diğer fare, meşgul bir şekilde burnunu yerden kaldırmadan "hiçbir şey duymadım." Küçük fare bıyıklarını silkti ve tekrar işine döndü. Fakat bir çağıldama sesi geliyordu. Bir gün bu sesin kaynağını araştırmaya karar verdi. Diğer meşgul fareleri orada bırakarak uzaklaştı ve etrafı dinledi.

"Merhaba küçük kardeş" dedi bir ses, fare korkudan neredeyse küçük dilini yutuyordu. "Merhaba" dedi o ses yine "benim, kardeşin rakun, burada tek başına ne yapıyorsun?" Farecik kızardı! "Bir çağıldama sesi duydum, onu araştırıyordum."

"Bir çağıldama sesi mi?" diye sordu rakun "duyduğun nehirdir küçük kardeşim."

"Nehir mi?" diye sordu küçük fare "nehir nedir?" "Benimle yürü sana göstereyim" dedi rakun. Küçük fare çok korkmuştu fakat bir kere çağıldama sesinin nereden geldiğini bulmaya karar vermişti. "Pekâlâ rakun kardeş" dedi küçük fare "beni nehre götür."

İnsanlar fareler gibidir, **diye açıkladı büyük şef.** Kendi işleriyle o kadar meşgullerdir ki, uzaktaki şeyleri farkedemezler. Kulaklarıyla duydukları çağıldama sesi hayattır, nehirdir. Herşeyden zamanında bir

ders alınmalıdır çocuklar, insanlar kendi fare hayatlarıyla o kadar meşgullerdir ki bu sesi duyamazlar bile.

Büyük şef hikayeyi anlatmaya devam etti: küçük fare yol üzerinde pek çok şeyin kokusunu alarak rakunu takip etti. Zaman zaman o kadar korktu ki neredeyse geri dönüyordu. Sonunda nehre vardılar. Nehir çok büyük ve soluk kesiciydi; çağıldıyor, şarkılar söylüyor, ağlıyor ve gürlüyordu.

Küçük fare nehrin kıyısına gitti ve nehrin içinde kendine bakan bir fare gördü, yerinden sıçradı çok korkmuştu. Bu sırada nehrin sığ yerindeki yeşil ve parlak nilüfer çiçeğini farketti.

Üzerinde bir kurbağa vardı!

"Şimdi gitmeliyim" dedi rakun "fakat sakın korkma küçük kardeş, kurbağa sana göz kulak olacak."

"Sen kimsin" diye sordu küçük fare kurbağaya, "bu büyük nehir içinde bu kadar uzaklaşmaya korkmuyor musun?" "Hayır" dedi kurbağa "korkmuyorum. Sihirli bir güce sahip olmak ister misin?" "Sihirli güç mü? Ben mi?" diye şaşırdı fare "evet mümkünse evet" "Öyleyse çömelebildiğin kadar çömel ve zıplayabildiğin kadar yükseğe zıpla. Başarabilir misin? İşte o zaman sihre kavuşursun." Küçük fare söylenileni yaptı. Çömelebildiği kadar çömeldi ve zıpladı. Bunu başardığında kutsal dağları gördü. Fakat sonra tekrar yeryüzüne, nehrin içine düştü. Nehrin kenarına çıkmaya çalışırken "beni aldattın" diye bağırdı fare. "Bekle" dedi kurbağa "bir zarar görmedin. Korkunun ve kızgınlığın seni kör etmesine izin verme. Ne gördün?"

"Ben, ben" diye kekeledi fare "ben kutsal dağları gördüm!"

"Ve şimdi yeni bir adın oldu" dedi kurbağa "zıplayan fare."

"Teşekkür ederim" dedi zıplayan fare "şimdi

*Readers Digest, Şubat 1985, 68-76. Çiğdem Çalkılıç Türkçeleştirdi.

halkıma dönmeliyim ve başıma gelen bu olağanüstü olayları anlatmalıyım." Böylece zıplayan fare, fareler dünyasına döndü, fakat hayal kırıklığına uğradı. Kimse onu dinlemiyordu, fareler dünyasında yağmur yağmamış olduğu için üstü başının ıslaklığını açıklayamıyordu. Bundan dolayı fareler ondan korktular. Fakat o da kutsal dağların görüntüsünü hiç unutmadı.

Büyük şef piposuna şöyle bir dokundu, onu dinleyen çocuklardan biri kurbağa kim? diye sordu. Bu konu kafanızı karıştırmasın **diye açıklamaya devam etti şef:** küçük fare bir çağıldama sesi duydu, bunun sırrını araştırmaya koyuldu.

Rakımla tanıştı ve hayatı temsil eden sihirli nehre götürüldü. Kendisinin nehirde, hayatın içinde yansıdığını gördü. Hepimiz böyle hayatın içinde yansırız çocuklar fakat pek çok insan bu nehri ziyaret bile etmemiştir. Bazıları rakunu nehre kadar takip etmişler, kendi yansımalarını görüp korktukları için tekrar farelerin arasına dönmüşlerdir,

Şef hikayeyi anlatmaya devam etti: bir gün zıplayan fare diğer farelerin bulundukları yerin yakınına gitti, bulundukları çayıra baktı, inceledi. Gökyüzünde bir sürü nokta vardı. Herbiri bir kartaldı! Fakat zıplayan fare kutsal dağlara gitmeye azimliydi. Bütün cesaretini topladı ve olabildiğince hızlı, çayıra doğru koşmaya başladı. Çayırın yakınlarında bir çalı kümesinin dibinde soluklanırken yaşlı fareyi gördü. Yaşlı farenin bulunduğu çalı kümesi farelerin cennetiydi, yeterince tohum ve meşgul olunabilecek pek çok şey vardı.

"Merhaba" dedi yaşlı fare "evine hoş geldin." Zıplayan fare oldukça şaşkındı "burası gerçekten harika bir yer" dedi "kartallar sizi burada göremez." "Evet" dedi yaşlı fare "isteyen buradan çimenlikteki tüm canlıları da görebilir; buffalo, antilop, tavşan, çakal." "Bu fevkalâde" dedi zıplayan fare "nehri ve büyük dağları da görebiliyor musun?" "Hem evet hem hayır" dedi yaşlı fare "büyük bir nehir olduğunu biliyorum. Fakat büyük dağlar sadece efsane, onları görme isteğini unut ve burada benimle kal." "Benimle paylaştığın yemek için çok teşekkürler, ama kutsal dağları aramalıyım." "Burayı terketmekle aptallık

ediyorsun. Çayırılıkta tehlike var. Şuraya bak!" dedi yaşlı fare "şu noktaları görmüyor musun? Onlar kartal."

Zıplayan fare için orayı terketmek çok zordu. Fakat bütün gücünü topladı ve hızla koştu yine. Sonunda yabani kirazların olduğu bir yere geldi. İçecek su, yiyecek tohum ve keşfedilecek pek çok delik, oyuk vardı. Bu yeni mekanı tam araştırmaya başlamıştı ki güçlükle çıkan bir nefes sesi işitti. Çabucak sesin kaynağını araştırdı, ses büyük bir buffalodan geliyordu. O kadar büyüktü ki, zıplayan fare tek bir boynuzunda rahatça yürüyebilirdi. "Merhaba kardeşim" dedi buffalo "beni ziyaret ettiğin için teşekkürler." "Merhaba büyük canlı" dedi zıplayan fare "niye burada yatıyorsun?" "Hastayım ve ölüyorum" dedi buffalo "doktorum sadece bir farenin tek gözünün beni iyileştirebileceğini söyledi." Zıplayan fare buna çok şaşırıldı. Gözlerimden biri diye düşündü. Yabani kirazların olduğu yere koştu fakat nefes sesi daha da güçsüzleşmişti. Ölecek diye düşündü zıplayan fare eğer gözlerimden birini vermezsem ölecek! Buffalonun bulunduğu yere döndü. "Ben bir fareyim" dedi titreyen bir sesle "ve sen kardeşim büyük bir canlısın. Ölmene izin veremem. İki gözüm var birini sen alabilirsin." Bunu söylediği anda zıplayan farenin gözlerinden biri yerinden uçtu ve buffalo iyileşti.

"Teşekkürler benim küçük kardeşim" dedi buffalo "senin kutsal dağları görme isteğini biliyorum. Benim karnımın altında koş, ben seni oraya götüreyim." Zıplayan fare koca buffalonun altında koştu, güvenli ve kartallardan korunmuş olarak. Sonunda dağların eteklerine geldiler. "Seni burada bırakmalıyım" dedi buffalo.

Şef çocuklara baktı ve açıkladı: siz şans eseri dünyanın yaşlı faresiyle tanıştınız. Bunlar çayırılıktaki canlıları size gösterip isimlerini söylerler. Ama ne onlara dokunmuşlardır ne de onları bilirler. Her günlük dünyaya, çayırılığa koşmazlar. Gökteki kartallardan ürkerler. Fakat zıplayan fare orada kalamaz ve koşar, gözlerinden birini buffaloya verir ve iyileştirir. "Neden bir buffaloyu iyileştirmek için gözlerinden birini vermesi gerekti?" **diye sordu çocuklardan biri. Şef devam etti:**

çünkü böyle biri, yani fare olgunlaşmak için, olayları gözlerken kendi farece yollarından birini bırakmalıdır.

"Eğer buffaloyu ölüme bıraksaydı ne olurdu?" O zaman buffalonun çürük leşinin kokusuyla beraber yaşamak zorunda kalırdı, oğlum **diye anlattı şef. Gülümsedi ve hikayesine devam etti:** zıplayan fare yeni çevresini anıştırmaya başladı. Aniden gri bir kurdun karşısına çıkıverdi. Kurt orada hiç bir şey yapmadanöylece oturuyordu.

"Merhaba kurt kardeş" dedi zıplayan fare. Kurdun kulakları dikildi ve gözleri parladı. "Kurt! Kurt! Evet ben buyum, ben bir kurdum." Fakat ardından kafası bulanıklaştı yine tamamıyla hafızası silik, sessiz bir şekilde oturur hale geldi. Bu kadar büyük bir canlı diye düşündü zıplayan fare, fakat hafızası yok! Zıplayan fare bu yeni mekanın ortasına gitti uzun süre kalbinin atışını dinledi. Aniden karar verdi ve kurdun bulunduğu tarafa koştu. "Kurt kardeş" dedi zıplayan fare. "Kurt! kurt! "dedi kurt. "Lütfen kurt kardeş" dedi zıplayan fare. "Lütfen beni dinle. Seni neyin ayağa kaldıracığını biliyorum. Gözlerimden biri! Ve onu sana vermek istiyorum." Zıplayan fare konuşmasını bitirdiğinde gözlerinden biri uçtu ve kurt iyileşti. Kurdun gözlerinden yaşlar süzülüyordu fakat küçük kardeşi bunu göremiyordu, artık kördü! "Sen büyük bir kardeşsin" dedi kurt "şimdi hafızam yerine geldi. Fakat sen kör oldun. Seni sihirli nehrin bulunduğu kutsal dağlara götüreceğim. Bütün dünya nehrin içinde yansır; insanlar, yaşadıkları yerler, çayırılığın bütün canlıları ve gökler." Sonra kurt zıplayan fareyi sihirli nehre götürdü ve fare gölün suyunu içti. Kurt oradaki güzellikleri tarif etti. Sonra "seni burada bırakmalıyım" dedi "şimdi geri dönmeliyim ki diğerlerine de yol gösterebileyim."

Zıplayan fare korkudan titreyerek oturdu, kör olduğundan konuşmanın bir yararı da yoktu. O sırada arkasında bir gölge hissetti ve kartalların çıkardığı o sesi duydu! Bu korku karşısında dirençli olmaya çalıştı ve sonunda kartal ona çarptı. Zıplayan fare o anda uykuya daldı, az sonra uyandı, hayatta olmanın şaşkınlığı bambaşkaydı. Ama şimdi görebiliyordu. İlk başta her şey bulanıktı ama

renkler harikaydı. "Görebiliyorum, görebiliyorum" dedi zıplayan fare ardarda.

"Merhaba kardeş" dedi bir ses "biraz sihir ister misin?" "Sihir mi? Benim için mi?" diye sordu zıplayan fare "evet." "O zaman çömelebildiğin kadar çömel, zıplayabildiğin kadar yükseğe zıpla." Zıplayan fare söyleneni yaptı ve çömelebildiği kadar çömeldi, zıplayabildiği kadar yükseğe zıpladı. "Sakın korkma" dedi bir ses "rüzgara asıl ve korkma." Zıplayan fare denileni yaptı. Gözlerini kapadı ve rüzgara asılı kaldı. Rüzgar onu yükseklerle, en yükseklerle götürdü. Zıplayan fare gözlerini açtığı anda etrafın daha berrak olduğunu gördü, yükseğe çıktıkça daha da berraklaşıyordu. Ö sırada aşağıdasihirli göldenilüferçiçeğininüzzerindeki eski arkadaşını gördü. Bu kurbağaydı!

"Şimdi senin yeni bir adın var artık " dedi kurbağa "sen bir kartalsın!"

YARATMA DÜRTÜSÜ
ANTHONYSTORR

YEŞİL ALEV
SAMİ BAYDAR

DÜNYADA ANILARA BAKIYORUM
SAMİ BAYDAR

2000'Lİ YILLARIN ÖYKÜLERİ
HALDUN AYDINGÜN

ASTROLOJİ ZAMANLARI
R. HAKAN KIRKOĞLU

DÜNYADAN VE İSTANBUL
BARLARINDAN KOKTEYLLER
JACK DELEON

DOĞADA YAŞAM VE GEZİ NOTLARI
HALDUN AYDINGÜN

REKLAMCILIK DİZİSİ
REKLAM USTALARIYLA KONUŞMALAR
BAŞARILI REKLAMIN İLKELERİ
KURUSIKI REKLAMCILIK

SHERLOCK HOLMES'UN MACERALARI - I

YAYINEVİ YAYINCILIK

TEL: 243 60 76

BRÜTÜS'ÜN TENİS AYAKKABISI

sedef erkman

Anakronizma nedir? Basit, hatta biraz yavan bir örnek verecek olursak; İstanbul'un fethini anlatan bir filmde Sultan Mehmet'in saat takıyor olması veya Roma devrinde geçen bir filmde Brütüs'ün tenis ayakkabısı giymesi bariz anakronizmadır. Ama bunlar çok popüler ve bilgisizlikten çok dikkatsizlikten kaynaklandığı hissini veren (umarız ki öyledir!) yanlışlıklar. Aslında daha ciddi bir anlatımla anakronizma, kronolojik hatalar yapmak veya her zamanı, her dönemi kendi koşulları ve mantığı içinde değerlendirememeye yanlışına düşmektir.

Patates ve domatesin Amerika kıtasından dünyaya yayıldığını gözardı ederek Amerika'nın keşfinden önceki tarihlerde Avrupa'da veya dünyanın herhangi başka bir yerinde bu iki yiyeceğin ekilip biçildiğinden, alınıp satıldığından söz etmek de yine anakronizmadır ancak gözden kaçmaya daha müsait bir hatadır.

Öte yandan anakronizma, daha ziyade kavramsal veya ahlaki açıdan ele alındığında dikkate değer bir niteliğe bürünüyor ve sadece görkemli ve kimi zaman gülünç tarihi filmlerde rastlanan türden bir olgu olmaktan kurtuluyor. Ahlak, tarihin her döneminde toplumdan topluma farklılık gösterir. Bundan yola çıkarak Eski Yunan'da oldukça yaygın olduğu bilinen ve Yunan mitolojisinde bile kendini gösteren ensest olayını "ahlak dışı" olarak görmek hiç kuşkusuz doğru bir yaklaşım değil.

Aslında anakronizma, kimi zaman kimi tezlerin desteklenmesinde sıkça başvurulan bir yöntem. Bugünün dünyasında geçerli olabilecek bir takını tezlere, geçmişle bağlantılarını kurmak suretiyle süreklilik kazandırma, günümüz ideolojilerinin sık sık başvurduğu bir yol. Marx'ın doğumundan yüzyıllar önce yaşamış olan Şeyh Bedrettin'i Marksizm'in atası olarak tanımlamak bu durumun iyi bir örneği.

Anakronizmanın bilinçli olarak uygulanması en yaygın olarak devletlerin resmi tarihlerinde

karşımıza çıkıyor. Bu noktada anakronizma, yaratılmış gelenek veya muhayyel cemaat dediğimiz olgularla örtüşüyor. Temelde, bu kavramlar bugün yaşayan bir toplumu, uygun görülen bir tarihi yaşamış olduğuna inandırmayı, onu bu çoğu zaman şerefli, onurlu, üstün geçmişle beslemeyi ve bu sayede o gün için geçerli ideolojiyi meşru kılmayı tanımlamak amacıyla kullanılır. Cumhuriyetin ilanından sonra 600 yıllık bir Osmanlı geçmişinin toptan reddi sonucunda ortaya çıkan ideolojik ve tarihsel boşluğu doldurmak için girilen tarih yazma seferberliği gibi. Türklerin Orta Asya steplerine kadar uzanan şerefli tarihleri ve Güneş-Dil teorisine varan anakronizmalar yumağı. Böylece toplum sonradan yaratılmış tarihiyle övünecek, ondan güç alacak ve hakim ideolojinin önündeki en uygun yol olduğuna inanacak, 600 yıllık geçmişini unutacak.

Görüldüğü gibi zamanı, dilediğimiz gibi çekiştirmek mümkün. Anakronizmanın kimi zaman tehlikeli sularında seyretmenin oldukça değişik sonuçları olabilir. Tarih bilimi, öznel veya nesnel olma tuzaklarına bata çıka ilerlerken bu tarz bilinçli saptırmalarla yara üstüne yara alıyor.

Başka bir açıdan bakarsak, gerçekte neler olup bittiğini bilmenin hemen hemen imkansız olduğunu, binlerce farklı bakış açısından bakılarak binlerce farklı tarih yazılabileceğini ve aslında mutlak tarih diye bir şeyin mümkün olmadığını da ayırımına varmak hiç de zor değil. Sonuçta insanoğlunun anlık ve günlük çıkarlarına hizmet etmek için kullanılan ve gitgide esnek bir biçime doğru evrilen tarih, başlıbaşına anakronik bir bilim olarak tanımlanabilir.

GİZLİ BİR ÖRGÜTÜ HALKA AÇARKEN

selçuk akman

Geceyi mavi öldürdü
Bana düşen gündüzü yırtıp dikmek.
Hemen Seni düşündüm; Bir Cinayeti Esirgiyordu Gökyüzü
Tırnakların cilalı güzelliğini Sorguluyordu Sokaklar.
Hünkare intiharlar Süslüyorsa hemen uyumazdı beyaz ten
îzini kaybettirmiş Suçlular geçmezdi penceren önünden, Esiyor zaman
Azınlık eşkıyaları Selamlıyordu dönenleri
Otuz yıl öncesini yaşıyordu bir kadında gördüğüm
Tembihlenmiş tülbentlerle örtülmüş
Vesikalık resimler geçiyordu penceren önünden
Aşkımız çıldırıyordu ve Serinkanlı ötmüştü kuşlar
Üzülmüştüm Sonuna kadar Sönmüştü ciğerimin körüğü
Oysa ışıkların birdenbire söndüğü yıllarda
Çocukluğumla Saklambaç oynuyordu komşu kadınlar
Dolaba Saklanmıştım derken kapıyı açmıştı babam
Bir dayak Sonrası çekilen nasihatler ki;
Kimine göre yasaklanmıştı bana Evvelbahar
Düşmanların yoluna çıkmıştı Ergenliğimin Esrarı
Denileni yaptım, istemeden bir haşmeti kuşandım
Gecenin yarısında Simsiyah bir mavi olarak
Penceren önünden Esiyor zaman.

Karar, şans ve haber konuşuluyor şimdi
Kafamın bir yerine Saplanmış idam Sehпасında
Taraftarlarım hazır, düşe yazdığım da çıkıyorlar ortaya
Bana benzeyen bir adam televizyonda Sevimli geliyor.
Israrlı hüznler Süzölmüştü yanaklarından
Gözleri istifham, Saçlarında garip halkalarla bitiyor film
Belki de geceyi Müzik öldürdü; Gece ve Müzik.
Kardeşlik diye bağırduğımız günleri de öldürdük
Eşcinsel bir çocuk bağırıyordu durmadan
Bakkalın çırağıydım ve Evraklarım tezgahın arkasında
Günahlarımı Silinerek çıkardım dükkandan, kameraya sırtarak

Aslında kırık Aslı kırık bir dolaptı Antika
Markiz derdik ona kardeşim ve ben
Dört ayaklı bir Merak kutusuydu Markiz.
Uykularımızdan geçen talihsiz bir yolcuyu takmıştı arkasına
Günahlarımla beraber öldürdüler geceyi Masmavi uykularda
Hemen Seni düşündüm; Esmerdi Sevgilimin dudakları.
Yanlış girdiğim Sokaklar ki Sevmiyor gövdeyi
Dinsiz bir gecenin hazırlığını yapıyor kumrular
Dişi ve tekil.

tsyanın yeri ve zamanı Sabaha kalmış
Ne bu gün Ne yarın Eğlendirmiyor Soytarıları
bu güz kokusuz.
Sabahın gücü yetmiyor, bu bilmemkaçıncı geri dönüş
Yeniden Eriyoruz ya, Saklanmak zamanı değil
Şimdi Sırası değil mi, hemen Seni düşünmeliyim
Esmerdi Sevgilimin dudakları.
Belki izimi kaybettirebilirim düşlerimde bir sürü Markiz.
Bir kaç bakkalın çırağı ismimi fısıldayabilir.
Göçmen kuşların üzüntüsüdür bu kaçış
Nereye kadar gidebilirdi saat oniki; gece ve Müzik
Bir masalın bitişine denk getir
Evvelbahar, evvelzaman; Esmerdi Sevgilimin dudakları.
Hemen Seni düşündüm bir Cinayeti Esirgiyordu Gökyüzü
Hünkare intiharlar Süslüyorsa, hemen uyumazdı beyaz ten
Sesini kaybetmiş Siyasiler geçmezdi Pencerenin önünden
Ne dersin bu ilk olmamalı, kime ne
Bunlar mı kurtaracak nesiller boyu azap çeken ruhları
Bunlara mı düştü geceye acımak ateşim kırka çıkarken
Geceye düşen geçen günü unutmaksa
Hemen Senidüşündüm Sırılsıklam utanarak.
Çünkü Esmerdi Sevgilimin dudakları
Çökerdi bir imparatorluk Cumhuriyet olurdu
isimsiz bir köleydi denenmemiş Anılar
ihtilal resimleri çizirdim hep geriye dönerdim ki;
Bilmem kimin boşluğuna düşerdi yatalak ihtiyarlar
Derin nefesler çeker gibi orta şekerli kahvelerde
Durmadan Eritirdim zümrütten bir hançeri
Haritasında yüz resimleriyle anlamlı kitaplar
Daha neler vardı da Evde kaldı herşey

yuri varigin, 'walgurgis night' dan detay

Ay'ın gül hali vardı üç gün önce
Geçen gece bir bakışın derde düştüğü
Henüz yazılmamış şiirlerin kuytusunda utanmadan
Savaş alanlarından kurtulmuş piyadelerle ortak
Pişmanlıklar üretiyoruz karanlık Şarap mahzenlerinde
Yanımda bakkalın çırağı, Markiz ve Azınlık Eşkıyaları
Gizli bir Örgütü halka açarken Seçiliyoruz uzaklardan
Hisselerimiz değer kaybederken gündüzü yırtıp dikeyor Sevgilimin dudakları
Geçmişle anlamlı Sıfatlar geçiyor Aklımdan
Azade iflaslara Sürüklüyorum Sabahı

Çöktü bir imparatorluk Cumhuriyet oldu

ZAMAN VE AN

sadık türksavaş

Sogd Ülkesi'nin yeşil düzlüklerinde mermerin soğuk gölgesinin yeni yeni hissedilmeye başlandığı, ülkenin çıplak ve yılanlı zirvelerinde aryan güneşinin antik Tanrısı Ahura Mazda onuruna kutsal ateşler yakıldığı, kızılın ve dünyanın görüntüsünü milyonlarca yıl geriye götürdüğü, Muğ'ların Avesta'nın ilahi-gathanan ile yükselişe geçerek kendilerini kaybettiği, "Ey Ahura Mazda,... Ey Vohumena, ... Ey Aşa, ...Ey Zerdüşt, ... biz geldik... Biz, size hizmet edecek olanlarız... Doğruluk yolu ile iki cihanın zaferini bize bahşediniz" duasının yer aldığı iluh-gathanın göklere doğru üflendiği, Muğ'ların okuduğu kutsal Sürud'lann (\\li\\jnde kurbanların arka arkaya kesildiği, kan kırmızısının ateş kızılından süzülen lavlar gibi akararak coşkuyu yatıştırdığı, ... ve ayinlerin, karanlığın kovalandığı ilk ışıklara kadar sürdüğü zamanlarda,, gökyüzü bir gün bir karşılaşmaya şahit olur...

İçi koyu renk ve durgun su birikintisi ile dolu bir ateşgedenin başında, düşünceye dalmış olan iki rahipten aksakallı ve başlıklı olan, sakalsız ve açık başlı olana doğru şöyle konuşur:

- Ey Biksu,... ışığı kovalayan bir gezginim ben çok uzun zamandan beri,... Her sabah şafak yüzümde sökerken, ... O'na biraz daha yaklaşmış olurum ve şu duayı yemden okurum: "Ey Ahura bana doğruyu bildir. ... Yaşatan aydınlığın çürüten karanlığı ebediyen mahkum edeceği zamanı söyle... Söyle ki, ben de o an orada bulunup senin şahadetinde ebedi şahadetinde ebedi uyanıklığa kavuşayım... Ey Ahura, duy sesimi ve cevap ver bana."

Biksu, kıpırtısız bir fısıltıyla konuşur:

-Ben de bir gezginim ey Muğ, ... Her sabah şafak sırtımda sökerken, kendi içimdeki karanlıktan kaçırım hep, ... ve sana şunu söylemek isterim... Gözlerinle dinle Tanrını,.. eğer bilmiyorsan kulaklarınla görmeyi. Ancak o zaman işitebilirsin sesini belki. Çünkü, sen O'nun sadece o kapısını biliyorsun kendinde.

Muğ, vakur bir tavırla doğrularak, çalılıktan bir koza alır ve dikkatle inceleyerek konuşur:

-Zaman bütün kapıları açacak... Işık her yerden

girecek. ...Her şey aydınlanacak.. Herkes bir meydanda toplanacak... Herkes herkesi görecektir ve bilecek... Görülmeyenler ve bilinmeyenler yok olmuş olacak... Altın Saray gökyüzünde ihtişamla parlayacak... Görünenlere ve bilinmeyenlere ağır ağır yaklaşacak... Ruhlar O'na doğru aşkla uçacak.

Kozayı elinden bırakır ve kısık sesle sözlerini tamamlar:

-Ancak,... çok uzun bir zaman geçmiş olacak.

Biksu kozayı eline alır ve düşünerek konuşur:

-Kabuğu açarak cenini Karma'mn kanunundan kurtarsam ve onu zamansız uyandırsam,... harekete artık kendi iradesini,... değişikliğe artık kendi akışını,... zamana artık kendi süresini versem... Maya'nın geçmişteki ve gelecekteki bütün görünüşlerini, sana cenin içinde seyreletirsem... Sana, zamanın kabuğunun nasıl inceltilebileceğini göstersem,... beklemekten vazgeçer misin artık?. Ey Muğ.

Muğ derin bir nefes alarak sert bir hareketle ayağa kalkar ve gür bir sesle konuşur:

Mehmet Siyahkalem, zamanı bilinmiyor »

-Dünya'nın içten görüldüğü bir yerden bakıyoruz hepimiz yukarı doğru... Güzel bilgi ve iyi ahlak yaradılışın ruhunda yaşıyor, ancak Ahura'nın Aklında gizleniyor. O'nun Aklına giden yolu sadece ruhların ışığı aydınlatıyor. İki ayrı zaman asla üst üste getirilemez... Ey Biksu.

Biksu titrek bir sinirlilikle konuşur:

-Vazgeç, zamanın silik izlerini kor ateşin küllerinde aramaktan.... Gör, köprü'nün üstünden geçerken, ayaklarının altından akan şeyin su değil, taş olduğunu ve anla, her şeyin bir vücutta bulunduğunu.

Muğ çevik bir hareketle Biksu'nun yanına giderek. İki elini havaya kaldırır ve başını gökyüzüne dikerek bağırır:

-Kaçıp giden zamanı yakalıyacaksın, şimdiki zamanı durduracaksın, ve ikisini aynı anda üst üste getirerek birbirine kaynatacaksın... Bu senin bir çılgınlığın mıdır yoksa,.. Ey, Biksu... Sakinleşerek devam eder:

-Zaman hızlandırılabilirse de,..... asla kaybedilemez.

Biksu, Muğ'un elinden tutarak yanına oturtur ve durgun suyun yüzeyine doğru eğilmesini ister. Güneşin parıltıdan aksini göstererek konuşur:

-Söyle şimdi bana. Ey Muğ,... Güneşin ışığı yüzünden, durgun suyun sathı dalgalanır mı? Muğ bağırarak cevap verir.

-Hayır... Bu mümkün dışıdır.

Biksu'nun eli, Muğ'un başını çevik bir hareketle yakalayarak, suyun içindeki güneşin aksinin üzerine batırır ve Biksu konuşur:

-Bir kimse için zaman ebediyet, ebediyet de zaman gibiyse,... O kimse kurtulmuştur.

Muğ, başını kaldırdığı cennet ırmağından, gözlerini kamaştıran Altın Saray'ın ihtişamını ve çevresindeki binbir güzelliği seyrederken geçmişini düşünür. "Ebedi gündüz başladı... Karanlık yenildi... Zaman bütün kapılarını açtı... Işık her yerden girdi. Her şey aydınlandı... Herkes bir meydanda toplandı... Herkes herkesi gördü ve bildi... Görülmeyenler ve bilinmeyenler yok olmuş oldu... Ancak,... Kimbilir ne kadar çok zaman geçti... Sena olsun sana, Ey Ahura Mazda". Gözlerini kapayarak kendini cennet ırmağının derin sularına bıraktı.... Başını tutan bir el O'nu

yukarı doğru çekti.....O, gözlerini açtı ve karşısında Biksu'yu gördü.....Yosun tutmuş bir Tanrı heykelinin yüz ifadesiyle bakarak şöyle konuştu:

-Beklemeden yoluma devam etmem gerekli... Karanlık ağır ağır bastırıyor.

Ayağa kalktılar ve vedalaştılar... Ters istikametlere doğru yürüyerek birbirlerinden uzaklaşmaya başladılar ki, ... İşte o an Muğ'un gür sesi duyuldu:

-Bildim seni Ey Biksu,... Sen "ruhların yontucususun"

Biksu yürür ve düşünür.

-Ne kadar belliydi "mermerlerin şairi olduğu".

Notlar:

Ahura Mazda: Zerdüşt dininde, yaradılışın ruhunu ve doğruluğun aydınlığını temsil eden en buyuk Tanrı.

Muğ: Zerdüştî rahip.

Avesta: Zerdüştilerin kutsal kitabı

Gatha: Avesta'nın en eski ve kutsal ilahileri

Vohumena: Zerdüştilikte, yaradılışın saflığını temsil eden Tanrı.

Aşa: Zerdüştilikte doğruluğu ve dürüstlüğü temsil eden Tanrı.

Ateşgede: Zerdüştilerin kutsal ateşlerini yaktıkları tepe.

Surud: Zerdüştilikte kurban törenlerinde Muğlar tarafından okunan dua.

Altın Saray: Ahura Mazda'nın ebediyet ülkesindeki sarayı.

Biksu: Budist rahip.

Karma: Budizmde, bütün alemleri kuşatan neden-sonuç, yasası. Amaç, Karmanın çemberini kırmak ve zorunluluk yasasından kurtularak özgürlüğe kavuşmaktır.

Maya: Budizmde alemin gerçek yüzünü görmemizi engelleyen, bize, alemler renk ve biçim çeşitliliği ve çokluğu içinde gösteren renkli peçe...

Umberto Eco
FOUCAULT
SARKACI

Türkçesi: ŞADAN KARADENİZ
roman / 90.000 lira

Pınar Kür
SONUNCU
SONBAHAR
roman / 38.000 lira.

Lawrence Durreli
MONSIEUR
ya da

KARANLIKLAR PRENSİ
AVIGNON BEŞLİSİ: I
Türkçesi: SEÇKİN SELVİ
roman / 42.000 lira

Cemal Süreya
FOLKLOR
ŞİİRE DÜŞMAN
deneme: 21.000 lira

Nazlı Eray
AY FALCISI
roman / 19.000 lira

Mine G. Saulnier
BEN, SİZ
VE KÖPEKBALIKLARI
izlenimler / öyküler/ 16.000 lira

Tomris Uyar
OTUZLARIN
KADINI
öyküler / 18.000 lira

Stanisławski
SANAT YAŞAMIM
Türkçesi: SUAT TAŞER
anılar / 65.000 lira

Fethi Naci
ROMAN ve YAŞAM
Eleştiri Günlüğü: 3
29.000 lira

Bruno Schulz
KROKODİL
SOKAĞI
öyküler / 22.000 lira

Collette
AVARE KADIN
Türkçesi: LÜTFİ AY-
SUUTKEMALYETKİN
roman / 31.000 lira

Nezihe Meriç
SULAR
AYDINLANIYORDU
ve
SEVDİCAN
iki oyun / 16.000 lira

YAYINLARI

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Babiâli Caddesi No. 19 Kat 2, 34410 Cağaloğlu, İstanbul
Telefon: 528 61 13 Fax: 513 51 88

"KORKMUŞTUM... İŞKENCEYDİ ZAMAN...."

sevda yigit

Psikoloji de diğer tüm sosyal bilimler gibi, hiçbirisi ile çelişen, zıtlaşan, neredeyse kavga eden yaklaşımlar üzerine kurulmuştur. Bugünkü unlumda bildiğimiz psikoloji yeni olsa da elbette insanoğlu gibi bir kavramla ilgilenmenin tarihi çok daha eski. Ancak ne kadar eskiye gidersek gidelim, sonra da ne kadar yeniye dönersek dönelim değişmeyen tek şey hep birbirine zıt kavramlar arasında bilginin sıkışıp kalması. İnsanoğlu kendi geleceğini belirleyebilir mi yoksa sadece bir kader kurbanı mıdır? Ya da, insan saf mıdır yoksa şeytan mı? Bunlar gibi birçok zıt kardeş soru yüzyıllardır tartışılıyor ve daha da çok tartışılacağı benziyor.

İnsan davranışını incelerken "zaman"dan ayrı kalabilmek imkansız elbette. Bu konuda da görüşler ikiye ayrılıyor. Bazıları geçmişe önem verirken, bazıları şimdiki zamanı baskın kabul ediyor. Psikolojinin en önemli kuramlarından psikoanalitik yaklaşım ve davranış psikolojisi insan davranışını oluşturanın geçmiş deneyimler olduğunu savunurlar. Hatırlayamadığınız kadar uzakta kalmış olaylar, ya da kişisel tarihinize gömülmüş anılar bugününüzü belirleme gücüne sahip olabilirler. Peki ya şu anın hiçbir önemi yok mu davranışlarımızda? Şu anda hissetiklerimizin, yaşadıklarımızın duyularımızın anlamı yok mu? Olgucu ve yapısalcı yaklaşımlara göre var Hatta bu paradigmalara göre geçmişin hiçbir etkisi yoktur insan davranışının üstünde, belirleyici olan sadece yaşanan zamandır. Geçmişimiz mi, yoksa şu anımız mı şekillendiriyor acaba bizleri. Filozoflar, psikologlar, düşünürler hâlâ düşünüyorlar.

Eğer determinist yaklaşırsak ve her şeyin bir sebebi vardır dersek, bugünümüzü elbette dünümüze bağlamalıyız. Beynimizдерinlerinde çok derinlerinde, atalarımızdan beri tüm zamanlar iç içe geçip bizleri şekillendiriyorlar. Hayatlarımız zamandan bir fanus içine konulmuş, her an renk değiştirmeye hazır bekliyorlar. Ve bu fanus bir

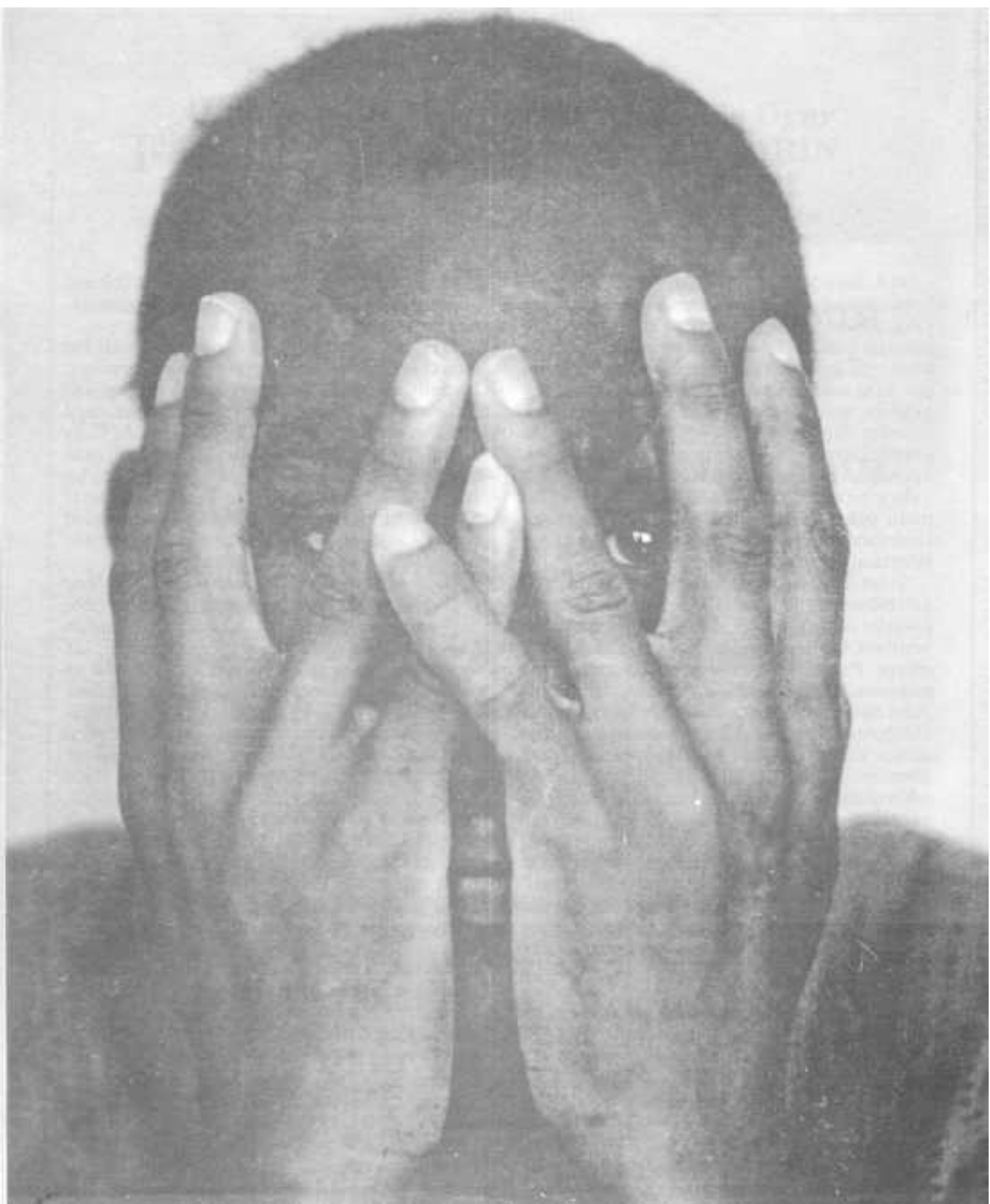
kere zarar gördü mu, bir daha onarmak çok zor oluyor. İşte fanusun birkırılma-hattaparçalanma-nedeni: travma!

Travma geçiren bir kişi, tüm hayatı alt üst olduktan sonra tek çareyi ölmekte ararken, "geçmiş mi acaba bu haline neden oldu yoksa şimdi mi" diye düşünmek ne kadar anlamsız, değil mi? *Post-travmatik stres bozukluğunda* birey ruhsal yapısı üzerinde olumsuz etkileri olan travmatik bir olay yaşar veya başa çıkılması güç bir *stresörle* karşılaşır. Ve bu karşılaşma belki hayatında bir anı, belki bir saati ya da bir günü kaplar, ama sonuçları hayatının sınırlarında sonsuza kadar sürer.

22 yaşındaki işkence kurbanı Afrikalı bir genç kız, yeme bozukluğu yüzünden Londra'da tıbbi bir kuruluştaki (İşkence Kurbanlarına Yardım Merkezi) tedavi altına alınmış. Etyopyalı genç kız neredeyse her yemekten sonra kusmaktadır ve sürekli kilo kaybetmektedir. Boyu 157 cm. kilosu ise 39 kg.dır. Kronik kusmaları 16 yaşında ülkesinde babası ve kardeşinin siyasi eylemleri hakkında sorgulanmak için tutuklanması ve hapsedilmesinden sonra başlamış. 6 ay süren tutukluluğu boyunca elektrikli kablolarla kollan, bacakları ve göğüslerine vurulmuş. Bir keresinde ise çığlıkları duyulmasın diye ağzına kanlı bir paçavra sıkıştırılmış*. İşte bundan sonra kusmaya başlamış, yediği her şeyi o kanlı bezi ağzından atmak istediği gibi atmaya çalışmış.

Etyopya'dan çok uzakta, başka bir kadın, yine bir diktatörlük ülkesinde daha tutuklanmasından birkaç dakika sonra görevliler tarafından fiziksel saldırıya maruz bırakılmış. Elbiseleri zorla çıkartılmak istenmiş. Askeri kampa gelişinden bir saat sonra yetkili bir asker gibi görünen biri sözle

* Anorexia Nervosa Following Torture in a young African Woman. *British Journal of Psychiatry* (1988), 153, 389-387.

aşağılamalar, suçlamalar yanında idam tehditleri de savunmuş. Gözleri birbantla sıkıca kapatılmış. Elleri arkasında bağlanmak suretiyle bir sandelyeye oturmaya zorlanmış ve işkence bu durumdayken yapılmış. Tırnak uçlarını sigara ile yakmışlar, göğüs uçlarını çekiştirmişler, cinsel organındaki tüyleri kopartmışlar. Çırılçıplak bir iskemlede uyurken, kulağına küfürler savurarak uyandırmışlar. Buna benzer bir işkence 7 gün boyunca devam etmiş. İşkenceciler, daha fazla bilgi alabilmek için "yumuşak ve sert teknikleri" birlikte kullanmışlar. Çırılçıplak iken bir havalandırıcının karşısında ayakta durmaya zorlanmış. Vücudunun bütün deliklerine acı biber sürülmüş. Altıncı günde vajinasına patlıcan sokulmuş*.

Kuşkusuz işkence bir insanın hayatı boyunca karşılaşılabileceği en korkunç olay. Ancak cinsel işkence daha da korkunç etkiler bırakıyor. Cinsel işkence görenlerde aynı fiziksel acıyı yaşadıkları halde onları diğerlerinden ayıran önemli bir fark var: onlar acı ve korkunun yanında utanç ve aşağılamanın fiziksel ve psikolojik travmasında yaşıyorlar. Etyopyalı genç kız bir ülkeye sığınmış, tedavi görmüş. Uzun bir süre kusmaya devam etmiş, ama bir yandan da parlak bir öğrenciyken yarıda bırakmak zorunda kaldığı okul yaşamına geri dönmüş, hem de hemşirelik okuluna. 32 yaşındaki Filipinli siyasi tutuklu kadın ise (suçunun ne olduğunu kendisi de bilemiyor) tedavi görmeye başladığında hafif utangaç ama oldukça açık davranmış psikiyristlere. Ancak işkence ile ilgili sorular sorulduğunda cevap alabilmek oldukça zorlaşmış. Yaşadığı o korkunç günlerinin izleri sadece kalabalıktan korkması, sabahlan aniden uyanması, yemek yiyememesi, kararsızlığı ve hareketlerindeki yavaşlık değil; bunların hepsinden daha da korkuncu kendi vücudundan

nefret etmesi ve aynada kendisine bakamaması, sanki hep kirliymiş gibi ellerini yıkaması ve vücudundaki tüm tüyleri yok etmeye çalışması olmuş. Uzun terapiler, sağlıklı bir ortamda sürdürülen bir yaşam bazı acıları bir yere kadar azaltabilir. Ama o günlerin izlerini geçmişe gömmesine beyin asla izin vermez.

Şili'deki askeri cunta zamanında yaşananlar ise daha da korkunç. Şili'li gazeteci Patricia Politzer (1984) şöyle diyor: "Şili'de herkes korku içinde". Korku Şili'de günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuş. Terapist Liva'nın insanı allak bullak eden şu sözü var: "Terapi sırasında hastalarımızın yaşadıklarını yeniden canlandırmaya çalışmak şunu hatırlamamıza neden oldu; onlar tüm bu acılan ve ölümleri yaşarlarken bizler masaya oturmuş yemek yiyorduk, veya sokağa çıkmıştık ya da kendimiz için korkuyorduk." **

Evet kendimiz için korkuyoruz ve ne yaparsak yapalım bu korkuyu asla atamıyoruz içimizden. Peki ya korkulan gerçek olan binlerce insan? Onlar için artık gelecek pek bir şey ifade edemiyor çünkü geçmişleri her anlarını kaplıyor. Belki ömürlerinin sınırlarına, belki de daha da öteye, taa torunlarının çocuklarına ulaşıyor geçmişleri.

Ve birgün eğer biri karşınıza çıkar ve sizi 50 yıl önce kendisine işkence yapan kişiye benzetir ve çaresiz, ürken gözlerle bakarsa gözlerinizin içine, sakın boşuna kendinizi aklamaya çalışmayın. Bırakın kendinizi ve korkunun korkunç soğukluğunu hissedin.

İnsan davranışını belirleyen geçmiş mi yoksa içinde yaşadığı an mıdır? Belki artık bu sorunun cevabını vermek pek birşey ifade etmiyor. Keşke geçmişimiz ve geleceğimiz kendilerimiz benliğimizi işgal etmese de sadece şu anımızı insan gibi yaşayabilsek.

* Stress Tension Reduction in the Treatment of Sexual Tortured Women- An Explatory Study. *Journal of Sex and Marital Therapy*, Vol. 13, No. 3, Fall 1987.

** Countertransference in Working with Victims of Political Repression. *American Journal of Orthopsychiatry*. 60(1), January 1990.

IN HOC SIGNO VINCES

adnan kurt

Adam piyano çalıyor. Yedi sekiz kişi dinliyoruz, aldırıyor. Mağrur ve dingin; iri yarı. sağlıklı kel adam. Hüzünle çalıyor, gücü elinden alınmış bir imparator öfkesiyle bazen. Dinliyoruz...

Eski bir mahzendeyiz. Taş bir mahzende. Korkuyoruz bardaklarımıza şarap doldurmaya fıçılardan. Korkuyoruz, adam kızar, çıkar kapılardan bizi yokmuşçasına diye.

Erice'deyiz, "barış için bilim" okulunda. Herbirimiz temsilcisi bir yerlerin, ülkelerin; düşmanı, biraz biraz diğerlerinin. Hepsi de düşman dinleyenlerin, piyano çalan adamda toplanan değerlerin. Yine de dinliyorlar, bir zamanların ezilmişliğine hürmeten. Biri Arnavut, birkaçı Romen, Estonyalı biri, Polanyalı üç diğeri, bir de ben.

Adam Rus, Shelkov. Bilimler akademisi yöneticisi. Daha da ötesi; neredeyse bir imparator. "Onu böyle mi görecektim?" diye ard arda sigara yakıyor sanki, çömez.

Zaman geçiyor-varsayıyoruz, geçmesin istiyoruz. Yeni gelenlerin ayak seslerinden ve sönen konuşmalarından anlıyoruz, sayıların değiştiğini.

Burası bilim kültürü yuvası. Az evvel çıtsız dinlediklerimiz de karışıyor yumuşak koltuklara. Onlar yeni dost/eski düşman. Anlamıyoruz nasıl geliyorlar yeni dünyadan, çekik gözleri, donuk tenleri, Ortadoğu çekingenliğiyle. Öbürü kanıtıyor kendini

pırlanta yüzükleri, eblek konuşmasıyla, mısır tarlalarının göbeğinden geldiğini. Anlatıyor zaten siayenin onu izlediğini. Öyle olmasa da anlıyoruz ki mutlu kılıyor onu böyle olası bir korkunun varlığı. Yüksek yayvan sesiyle söylüyor bir kovboyu andırdığını, özgürlük ve maceranın tadını, adı Palmer.

Dedim ya bir bilim/barış yuvası burası. İmzalar atılıyor konuşma aralarında Erice bildirgesine. Atılıyor ki bilim kullanılması öldürmek için. Bilgi yayılsın özgürce, insanlar içinde, ülkeler arasında.

Yabancı kendini dairesel amfiteyatronun ortasında düşünüyor -bir şekilde- yanmış bir tapınakta. Sessiz insanların kalabalığı, koltukların kenarlarını yormaktadır. Ona en uzaktaki yüzler sanki yüzlerce yıl ötesinde, yıldızlar yüksekliğinde asılıdır, ama ayrıntılı ve keskin.

Adam anatomi, kozmografi ve büyü anlatıyor; yüzler dinliyor, parlak ve azimli yüzler. Sorulan iyi cevaplamak için ellerinden geleni yapıyorlar. Sanki soruların önemini anlamışlar gibi, sanki onları gölge olarak yaşamaktan kurtarıp, gerçek bir dünyaya yerleştirecekmiş gibi yanıtlan.**

Neler yaptıklarını anlatıyor çevik gözler. Sıra gelince nasıl yaptıklarına "Patentli" diyorlar. "Parayla söyleriz." Bir de Palmer var, "Söyleyeceklerim bu kadar, bildiklerim çok fazla" diyor; "Ama söyleyemem, vururlar. Silahları çok güçlü, ben tasarladım onları." Sırayla çıkıyorlar kürsüye, Hep bir şeyler saklayarak birbirlerinden. "Onu öyle yapamazsınız; biz iyisini yaptık, size satalım çok paraya" diyor Amerikalılar. "Hayır" diye haykırıyor Avrupalılar hep bir ağızdan; "Sömürmeniz olmayız bundan böyle, kendimiz

* Her nerede özel insanlar toplanırsa...

**The circular ruins, Jorge Luis Borges

Erice Bildirgesi

• İnsanlık tarihinde, insan soyunun dünyadaki tüm uygarlık merkezlerine ve gezegenin bir lakım yaşamsal özelliklerini bir anda yokedecek askeri gücü topladığı *dikkat çekicidir*.

Nükleer bir soykırım *tehlikesi* temel bilimlerdeki gelişmenin kaçınılmaz sonucu değildir.

Gerçekte *bilim*, doğanın temel yasalarının araştırılmasıdır.

Teknoloji, insan gücünün nasıl arttırılabileceğine ilişkin çalışmalardır.

Teknoloji barış ya da savaş için olabilir. Savaş ya da barışın arasında yapılan seçim bilimsel bir seçim değildir. Kültürel bir seçimdir. *Sevgi kültürü* barışçı teknoloji geliştirirken, *nefretle yoğrulmuş kültür* savaş aygıtları üretir. Sevgi ve nefret her zaman varoldular. Bronz ve demir çağlarında, bilim öncesinde, insanlar hem barış hem savaş araçları buldular ve yaptılar. "Yeni çağ" denilen zaman diliminde *sevgi kültürünün* kazanması beklenir.

Çok büyük sayıda bilimci zamanlarını temel araştırmalar ve askeri uygulamalar arasında paylaşıyorlar. İşte bu, silah yarışının temel kaynağını oluşturuyor.

Bilimsel topluluk içerisinde ve uluslararası temelde *yeni bir eğilim* oluşması gerekiyor.

Önceden kestirilemeyen, katastrofik bir üçüncü savaştan insan yaşamı ve kültürünü korumak için etkin bir süreci başlatmanın temel etkenlerini belirlemek yaşamsal önem taşıyor. Bunu başarmak için de barış hareketi eşdüzlemsel bir hareket olmaktan çıkarılıp, gerçekten uluslararası, karşılıklı ve içten anlayışa dayalı öneriler içeren bir konuma getirilmelidir.

• Önerilerimiz şunlardır:

1)Tüm zamanlarını kuramsal ya da deneysel olarak doğanın temel yasalarını araştırmaya adanmak isteyen bilimciler, yalnızca temel bilim yapmaya yönelik olarak seçimlerini özgürce yapabilmelidirler.

2)Tüm yönetimler, düşünceler, bilgiler ve insanların özgürce dolaşımını sınırlandıran etkenlerin azaltılması ya da kaldırılması için tüm çabayı harcamalıdır. Bu tür sınırlamalar dünyada güvensizliği ve gerginliği artırır.

3)Tüm yönetimler savunma teknolojisindeki gizliliğin azaltılması için tüm çabayı harcamalıdır. Gizlilik, nefret ve güvensizlik yaratır. Askeri sırların açıklanmasına yönelik anlaşmalar (Gan), saldırmazlıkla sağlanandan daha iyi bir denge oluşturur.

4)Tüm yönetimler, nükleer silahların daha fazla ülke ya da bağımsız gruplarca edinilmesini engelleme çabalarını sürdürmelidirler.

5)Tüm yönetimler nükleer silah yığınlarını (stockpile) azaltacak girişimleri başlatmalıdırlar.

6)Tüm yönetimler nükleer olmayan enerjilerindeki güvenilirliği arttıracak yöntemler geliştirmelidirler.

7)Tüm yönetimler savaş teknolojisindeki tüm nükleer denemeleri yasaklayan girişimlerde bulunmalıdırlar.

• Sonuçlar

Doğuda ve Batıdaki tüm bilimciler eğer bu "Erice Bildirgesi" ile aynı görüşleri paylaşıyorlarsa, bu *yeni akımı*, bu bildirgede özetlendiği şekilde tüm dünyada bir an önce etkin olması için ellerinden gelen herşeyi yapmakla ahlakçayüklü sayarlar.

• Bu bildirge ERICE'de, 1982 Ağustosunda, Paul A.M. DİRAC, Piotr KAPITZA ve Antonino ZICHICHI tarafından kaleme alınmıştır. Üç yıl zarfında (1982-1985) tüm dünyadan 10 000 bilimci bildirgeyi imzalamıştır.

yaparız hepsini. Ve satarız řu sessiz duran kalabalığa, biraz daha az paraya."

Dedim ya, bilim özgürlüğünün tepesi burası Daha da gerçekçi olsun diye koca adanın kenarındaki yüksek kayalık köye yapmışlar yatakları ve kürsüyü. Sisler olmasa, her zaman, görünebilecek kıtalar dört bir yandan, bilgiler gibi.

Piyano çalıyor hâlâ imparatorluk eskisi. O da sırasını savmış, bir zamanlar haykırmasına, pek de övünerek, herkesi ezerek anlattığı bilgeliklerini anlatmış birer birer. Bu kez aldırılmaz bir sakinlikle, olan olmuş bir yitik ruhla. Sıra kendine sakladıklarında. Hüzünlü melodiler, kinkumutlar...

Mahzen kalabalıklaşıyor; fısıltılar başlıyor. Kırık dökük ortak dil yetmiyor duyguları paylaşmaya. Gözler ve bedenler iletişiyor bu kez, bakış ve tavırlarla: en eski duyarlılığımızla. Yabansı, biraz da yapay paylaşım ortamında, Igor çekik gözlü Amerikalıya sataşiyor. Bilek güreşini yapmaya kolayca razı ediyor onu. O, Amerikalı olduğunu kanıtlamak için sık sık o çirkin sözcükleri kullanmaya çalışan çekik gözlüyü. Sanki bir önceki gece o pek de nazenin genç İtalyan bilimciye kur yapan ince, ayrıntıların Rus'u değilmiş gibi.

Sessizliklerin aralarını dolduruyor, Amerikalı olduğuna ikna olduğumuz çekik gözlü, plastik şarap bardaklarını ezerek, çatırtıyla. Ellerinin kemiklerini kirasım geliyor, aynı çatırtıyla ne de olsa dinliyorum hüzünlü tınılarını piyanonun ama içimde birşeyler kıpırdıyor, soylu bir kan belki, o saygın imparatorluğun anısına ve geleceğimize leke olmasın diye, yeniyorum öfkemi. Bilincimde bir zavallıdır, o kocaman bedeniyle dolanan ve dolanırken "fak, fak" sesleri çıkaran Çinli.

Bir takım denklemleri çözemiyor o pek genç Romen bilimci. Bilen birine danışıyor, Igor'a. Zamanın bir küçük kesrinde onu dinleyen Igor, dönüyor arkasındaki Amerikalı'ya, o motor kumpanyasından emekli olup altın kol saati ödülü almış olana - ve yemeğe beraber

gidiyorlar, bir takım gizli pazarlıklara. Yüzüstü kalıyor genç bilimci. Zaten anlamıyor neler olduğunu. İlk kez görüyor bu yabancıları. Genç eşine armağan almaya gidiyor şaşkınlıkla. Ama geçmiyor şaşkınlığı, yetmiyor onbeş dolar maaşı küçük bir küpe almasına.

Günler geçiyor, bilginin özgürce dolaşımını öngören bildirgenin gölgesinde.

Ve bir akşam vakti bildirgeyi imzaladığını görüyorum: Palmer'in, Igor'un, Sona'nın, Mazumder'in. Bağrımı yırtasım geliyor bu sahte dünyaya karşı. Yapmıyorum. Ben de imzalayıp bildirgeyi, içimde küçük nefretler besliyorum. Saklı tutacak bilgilerim olsun istiyorum. Geceleri planlar yapıyorum, hesaplar -uyku yerine. Vermiyorum haberlerin bilgi olanlarını rüyalarımnda. Sinsice iniyorum kürsüden, alkışlarla...

12 Nisan '92
Erice

deligömleği

AKSİ GİBİ BUGÜN DE ÇOK DOLUYDUM

sabri gürses

ROMAN

**Türkçesi
selim onat**

Her söz diğerini çağırır, konuşmaya başlayan gerçekten susamaz, hem hiçbir şey doğru dürüst anlatılamaz, sürekli aksar, sonra anlatmaktan başka bir şey yapmayan kişiler olmalıdır, çevremizde, şöyle; istediğiniz anda çekip konuşturacağınız, ilginizi bağ-bağ-bağlayan bağ-bağ-bağlan canlı tutan, aslında epeyce de var çevrede, ama daha farklı, daha güçlü, sırf anlatı olan, varlıksız, üstelik susmaya da hiç yatkın değil, anlatıp duruyor, neyi mi, diğerlerini, arkadan gelebilecek olan tüm sözleri, yani haber verici bir anlatı, belki şöyle; ilk sözcük olan, sonra diğerlerini çağıran, sanki ben az sonra size..., hayır, önce şu; ilginizi canlı tutan da onun ne söyleyemeyeceği olmalı, şöyle değil -daha ne söylenebilir ki!, tam tersine, -ne kadar az söylenmiş!, diyelim ki ben size bir Türk filozofundan bahsetmeye kalktım, onun bir masada, masasında oturuyula başlıyorum, parmaklarının duruşunu tarif ediyorum; masaya uzanan kağıtları kavramak için içe bükülmüş ama gergin değil, yumuşak sanki ıslak bir bezin kenarından tutar gibi, yüzü .. diyorum, giyimi.. diyorum, duruşu -parmaklarını söylemişim- .. diyorum, bakışları, az önce yaptığı konuşma, birini

sordu, üniversitede, onun odasında, felsefe bölümü, duvarlar bazı İngiliz filozoflarını resimleriyle kaplı, wittgenstein'ın whitehead'in russell'ın, ayrıca kant'ın, bir öğrencisine soruyor, otuzdokuz yaşlarında, bir ay sonra pazar günü doğum günü ve benzeri sözlerle onv anlatmayı deniyorum, oysa o karşımda ve anlatılmayı pek de beklemiyor, peki bum beklemiyorsa, onu şaşırtmak mıyım?, ve yine oysa onu hiçbir zaman anlatamam ki, ya upuzur bir sözcükler, tanımlar dizisi oluşturmalyım, bir matematik denklemi kurar gibi, onun yaşantısını bir fonksiyonun içine sığdırır ya da bir fonksiyon olarak yeniden kurar gibi, öyle ki her isteyen formülü kullansın ve onun mu benim mi kendisinin mi hayatının sayılarını terimlere yerleştirerek ortaya çıkarsın, neyi mi, arkadan gelecek sözcükleri, sanki palavracı baronuz biz ve birileri ateş edip hızlı koşucumuzu uyandırmazsa kellemiz uçurulacak

aslında üstteki paragrafı kesip başka bir paragrafa geçmiş değilim, böyle ayrı satırlar.

arada hir hoşluk olması, tümüyle sizin suçunuz, sayılan ya da formülün bir kısmını unuttunuz, kıpkırmızı bir utançla düşünüyorsunuz, ya da bundan vazgeçip başka bir şeye geçtiniz, dönünceye kadar neler değişebilir sizce?, hiçbir şey olmayabilirdi, ama ben bir, iki söz söylemeye karar verdim.

İLGİNÇ BİR CÜMLENİN ALTINI ÇİZERKEN

Kapı açılıp (Kapıya vurulduğunu duymamıştı.) içeriye birini süzülürken görünce, her apansız ziyaretlere şaşırın kekeme beyinli, ne söyleyeceğini bilemeyen, misafir gelmesinden sonsuz kaygı duyan, sonbahar-sever olduğunu yazıları sık sık tekrar eden mıymıntı ucubeler gibi, ama onlardan hiçbirisi olmadan, hiç olmayarak Selim şaşırdı. Okuduğu makaleye epeyce dalmıştı, çıkabilmek için sayılan kenarlarına tutunması gerekti. Dışarı çıktı, gözlerini ovuşturdu, kafasındaki bütün karışıklığı daha da dağıtıp "felsefi belirlemelerin dayanaklarının bütün bilimler karşısında üstünlüğü, benzersizliği" gibi, "Özgürlüğü kabul eden tek bilgi alanı, tek insanî alan felsefedir, çünkü onu başta yokedip sonra kendisinde kendisi olarak yaratmaktadır." gibi cümleleri silerek ya da bir yerlere saklayarak, altını çizdiği "Less is more." cümlesini not etmeyi de başka bir zamana bırakarak arkadaşı olduğunu sandığı kişiyi, arkadaş diye hatırladığı kişiyi selamladı. Arkadaş onu iki yanağından da öptü. Sonra karşılıklı, Selim yine masasına, yani masasının ardındaki koltuğa, Arkadaş da masanın önündeki koltuğa oturdular. Selim en yüksek gülümsemesini de hatırlayıp (Arkadaşça gülümseme 52) gülümsedi, Arkadaş da gülümsedi, Selim birdenbire her şeyi anlayıp ama telaşlanmayarak, sözcükleri, girişi ilk önce O ağzından fırlattı: "Eee, nasıl gidiyor?"

Arkadaş da ilginç hir tip çıktı şansınıza, hu bildik, alışılmış numaraya pabuç bırakmayıp boşversene! gibisinden elini salladı ve O da konuştu: "Şimdi boşver bunları, acelem var, fazla kalamıyorum, sadece bir şey söylemeye gelmişim, yani sormaya."

Prof. Doç. Dr. Selim Onat'a bir şey soran en son kişi kimdi? Doğrusu yıllardır anlamlı bir

soru sorulduğunu hatırlamıyordu, bir sürü ordan hurdan derlenme, yarım yamalak bilgilerle, aldığı yanıtların kendilerine hiçbir şey söylemeyeceğine inanan, hatta yanıtları dinlemeyen öğrencilerinden nefret etmiyordu, ama sevmiyordu da. Soru sormanın her şey olduğu tarafından biliniyordu, ama dinlemek her şeydi. Böylece, Selim, karşısındakine aktarmadığı bu düşüncelerle boğuşup -eğer yanlış görmüyor ya da duymuyorsam, sanırım.- "Ne sorusu?" diye, istemeden kabaca geveledi.

DOĞUMGÜNÜNDE NE YAPACAKSIN? BİR PARTİ VERECEK MİSİN?

Soru hu muydu?

Gerçekten mi?

Yani kapıdan içire girip selam verip.. Oh, hayır.Soru buysa, bu da Selim'in, yani felsefe profesörü Doç. Dr. Selim Onat'ın, yok canım şu anda sadece Selim'in, bir Türk filozofunun yanıtı:

ÖLÜM ÜZERİNE SÖYLEV (Üniversite, Ocak)

Doğumgünü mü, hayır, ben ölümgünü vermeye karar verdim, eğer gerçek bir arkadaşın şakasını tekrarlırsam, böyle, ben öldüğüm zaman eğlenceli oluyor, her türlü ölümü de düşündüm, intihardan bahsetmiyorum, çöküntüden de, yani sizi toparlayıp, sizi yani arkadaşlarımı, ama çöp-kamyonunun-şoförünü değil, kapıcıyı da, bakkalı da, komşunun çocuklarını, sosyalist-öğrencilerimi de değil, siz arkadaşlarımı çağıracağım bir parti vermiyorum, veremiyorum, eksiklerim var bunları hissediyorum, yavaşça çekileceğim, hani bazen yaptığım gibi, eski partilerde, bir odaya, sizi bırakıp plaklarımla, pikabımla, içki şişelerimle, dansınızla, sohbetlerinizle haşhaşa bırakarak, bir odaya çekilip ya da hir balkona gökyüzü seyretmeye, odada uyumaya, çekilerek, işte höyle, şimdi de, çekilmek ama buradan, sizinle böyle karşı karşıya, beş altı karış boşlukla oturduğumuzdan, bu binadan, yollardan vesaire ve üç nokta, acaba hiç bir şey söyleyemeyecek miyim, tam bir filozof gibi, öyle sözler ki tam

oturan yerine, sıkı sıkıya, karşı çıkamadığın, çıkılamayan, en çok aldırmayacağın, aldırmayacağınız, bir söz, bir sözcük lütfen, belki fransızca encore philosophie dans mon parle, ne kadar az o kadar çok, yaşam kısa sanat uzun filan değil, yaşam kısa tad uzun, öyleyse ben de geri çekilip, örneğin bu odada oturup sadece okuyarak, harflere bakarak, onlarla söyleşerek ya da onlar benle söyleşerek, birileri güldürecek bir şeyler söylediğinde gülmeyebilerek, daha doğrusu gülmeyerek, neden güleyim ki, bedenini kendini gevşeklige, gerçek ölüme bırakmasını seyretmek, gerçek ölüm olmak, ölmek, işte bu derin cesaret, varlığı belirsiz olup hakkında bir şeyler, söylenen, ama arkasından konuşulan hayretler uyandırıcı esrar olmak, hiç konuşmayarak, bedeni olabildiğince az hareket ettirerek, uyararak, çok az, en az, ölüm, beğenilmek, böyle bir anda sadece kendim tarafından, sadece kendimi beğenmek, geri çekilmek doğduğunu unutmak, ne doğmuşluğu, ben hiç doğmadım, öyleyse ne doğurgünü, ne şakası, ölümgünüm bile yok, ben hiç ölmedim de, ben hurda mıyım, emin misiniz, lütfen dokunun, ben yokum, kendinize.

KABA, KIRICI SESSİZLİK

Arkadaş bu sessiz, içten söylevi hiç duymadı, büyük bir sessizlik dinledi, rüzgardan çarpıp duran pencerenin çarpıp duruşunda. Şaşkınlık ne çoktu, hiçbir şey anlamadı, yok canım, anladı, ne küstahlık bu böyle, nasıl bir karşılama, nasıl muamele, öyleyse kalkarız ayağa, selam mı vermiştik, giderken yapmayız böyle yanlışlık, Arkadaş olarak görevimizi yaptık, parti yoksa senin için hazırladığımız sürpriz de yok, çat! kapı ki ardımdan kapamana gerek kalmadı. Uğurlamadım diye bile düşünmedi Selim Onat. Aklı çarpıp geri gelen, tekrar çarpan pencereye takılmıştı. Bir kucak dolusu beyaz kağıt buldu, onların boşluğunu tek tek çevirmeye başladı, deseydim, sadece benim kararımdan dolayı bunları bilmiş olmayacak mıydınız?, sözlerimi, yani ardarda gelen, sıralanan sözcükleri takip etseydiniz nereye ulaşacağınızı umuyordunuz, birsona mı, başlangıca mı, yani bir fonksiyonu, örneğin bir

taşın havada ivmeli hareketinin denklemiyle ortaya çıkan yeni bir tür hareketi, taşın denklem, fonksiyon içinde hareketini, buna benzer olarak benzer şeylerde uygulayabileceğiniz, ah! bunu ben biliyorum, hesaplamıştım, görmüştüm, diyebileceğiniz bir şeyler mi aradığınız, arıyor musunuz, ya şöyle bir şey karşınıza çıkarsa bütün ısrarlarınıza, bütün uğraşlarınıza rağmen onu yokedemezseniz, işgal ederse

ama sadece ben koyduğum için bu boşluk oradaysa, engelleyemiyorsanız, ne korkunç!, boşverin bunları ama ben size gerçekten bir şeyler anlatmak istiyorum, garip bir Türk filozofunun, çağın boş işler meraklısının başına neler geldiğini, gerçek ölümüne nasıl yolculuk ettiğini, üniversite koridorlarında, eve yolculuklarında, evde, yemek yemeyi bile yoketmeye çalışarak yaptığı çılgınlığında başına neler geldiğini, tekrarları nasıl delice tutkuyla sevip tekrarladığını, hayır, bunları hiçbir zaman anlatmayacağım, bir fonksiyon nasıl anlatılır ki, gösterilmekten başka, bilinmekten başka nasıl vardır ki bir fonksiyon?, ben size gerçek bir şeyler, gerçek bir öykü anlatmak istiyorum, eğer bir tür müzik olursa, ben anlattığım sürece sürüp giden, yolculuğu en güzel kısalığına indiren, duraklamasız, kendi halinde bir müzik, anlattığım şeyle hiç ilgisiz, örneğin bir ormanda, fazla büyük olmayan bir ateş, çıtırtılarla, ve çevresinde siz ve ben toparlanırken bir müzik sizin çalgılarınızdan, benim sesimden, ardarda

SON

Ocak 1992-Şubat 1972

kara göründü!

BİR, İKİ, ÜÇ... DEMEK KADAR KOLAY!*

*"Richard Feynman**
tarafından Ralph Leighton'a anlatıldığına göre."*

Far Rockaway'de, çocukluğumda Bernie Walker adında bir arkadaşım ve ikimizin de, evlerimizde çeşitli 'deneyler' yaptığımız laboratuvarlarımız vardı. 11-12 yaşlarında birşeyler tartışırken şöyle demiştim:

"Düşünmek, içinden konuşmaktan başka birşey değildir."

"Yapma ya !" dedi Bernie. "Bir arabadaki krank borusunun saçma şeklini biliyor musun?"

"Evet, neden?"

"İyi. O zaman söyle: kendi kendine konuşurken bunu nasıl anlatırsın?"

Böylece Bernie'den, düşüncelerin sözel olabileceği gibi görsel de olabileceğini öğrendim.

Daha sonra kolejde düşlerle ilgilenmeye başladım. Yani nasıl oluyor da, göz kapalıyken sanki retinaya ışık düşüyormuş gibi görüntü oluşuyordu. Acaba retinadaki sinir hücreleri bir şekilde, belki de beyin tarafından, gerçekten uyarılıyor mu ya da beyinde düşlerle beslenen bir "karar bölümü" mü var? Beynin çalışmasına çok ilgi duyduğum halde bu tür soruların hiçbir şekilde psikoloji'de yanıtını bulamadım. Buna karşılık düşlerin yorumuna ilişkin bir dolu ürün vardı.

Princeton'da doktora öğrencisiyken yazılan bir psikoloji makalesi ortalığı karıştırdı. Yazar, beyindeki "zamanduygusu" nudenetleyen şeyin demir içeren bir kimyasal tepkime olduğuna karar vermişti. Kendi kendime "Bu adam bunu nasıl bulabildi?" dedim.

**Engineering and Science*

CALTECH Bülteni '88 Güzü

Adnan Kurt tarafından Türkçeleştirildi.

****Richard Feynman; CalTech'te Kuramsal Fizik profesörüydü. Nobel ödülü aldı, tumbaçaldı, resim yaptı.**

Şöyle bulmuştu: karısının sürekli ve inip çıkan ateşi vardı. Her nasılsa aklında karısının zaman duygusunu deneme fikri oluşmuştu. Saate bakmadan, karısının 60'a kadar sayması için ne kadar zaman geçtiğini ölçüyordu. Zavallı kadına bütün gün sayı saydırıyor ve ateşi çıktığında hızlı, ateşi düştüğünde yavaş saydığını buluyordu. Buna dayanarak, "zaman duygusu" beyinde, ateşli iken daha hızlı, ateşsizken daha yavaş işliyor yargısına varmıştı.

Pek "bilimsel" bir adam olan bu psikolog, tepkimenin enerjisine bağlı olarak, kimyasal tepkime hızının, çevre sıcaklığıyla ilintisini saptayan bir denklemi biliyordu.

Karısının sayma hızındaki değişikliği ölçerek, sıcaklığın bu hızı ne kadar değiştirdiğini belirlemişti. Daha sonradan tepkime hızındaki değişimin, karısının sayma hızındaki değişime benzediği bir kimyasal tepkime arayarak, demir tepkimelerinin buna uyduğunu bulmuş ve buna dayanarak, karısının zamanduygusunundemir tepkilemesine bağlı olduğunu çıkarmıştı.

Herneyse tüm bunlar bana saçma geliyordu, bu dizide birçok nedensellik hatası olabilirdi. Ama çok ilginç olan soruydu: "Zaman

*"Düşünmek,
içinden konuşmaktan başka birşey
değildir."*

*"Yapma ya !" dedi Bernie. "Bir
arabadaki krank borusunun saçma
şeklini biliyor musun?"*

"Evet, neden?"

*"İyi. O zaman söyle: kendi kendine
konuşurken bunu nasıl anlatırsın?"*

kara göründü!

duygusu'nu belirleyen nedir? Sabit bir hızda sayarken, hız değişimi neye bağlıdır? Ve bunu değiştirmek için kendinize ne yapıyordunuz?"

Araştırmaya karar verdim. Saniyeleri saymaya başladım, tabii ki saate bakmadan, 60'a kadar, sabit hızda: 1, 2, 3, .. Altmış'a geldiğimde yalnızca 48 saniye geçmişti ve bu beni şaşırtmadı. Sorun kesin olarak dakikayı kestirmek değil, sabit hızı korumaktı. Tekrar denediğimde, 60'a kadar saydığım, 49 saniye geçmişti. Bir sonraki defa 48, 47, 48 vb. Sonunda oldukça başarılı sabit bir hıza eriştim. Şimdi, eğer saymadan oturursam ve bir dakika geçene kadar beklersem, bu çok düzensizlik göstermekte. Birçok şekilde bunu deneyerek, bir dakikalık zamanı kestirmenin, yalnızca tahminle, çok başarısız olduğunu buldum. Ama sayarak oldukça hassas olabildim.

Sabit bir hızda sayabildiğim! biliyorum, o halde hızı etkileyen nedir? Belki de kalp hızıyla ilgisi vardı. Böylece merdivenden aşağı yukarı koşarak kalbimin daha hızlı çarpmasını sağladım. Ardından odama dönerek, kendimi yatağa atıp 60'a kadar saydım. Daha sonra merdivenden aşağı yukarı koşarken saymayı denedim.

Diğer arkadaşlar beni koşuştururken gördüğünde, gülerek "ne yapıyorsun?" dediğinde, onlara yanıt veremedim. İşte o anda, kendi kendime sayarken konuşmadığımı farkettim ve bir salak gibi koşmaya devam ettim. Lisans üstü sınıfındaki diğer arkadaşlar beni salak olarak görmeye devam ettiler. Bir başka zamanda, bir arkadaşım odama gelerek ("deney" sırasındakıyı kilitlemeyi unuttuğum için) beni, bir kış günü pencerenin karşısında bir elimde çaydanlık, üzerimde ağır paltoyla otururken buldu. "Beni rahatsız etme", "Beni rahatsız etme" derken o sırada diğer elimde de jöleli tatlıyı karıştırırken aklım buna takıldı. Soğuk havada buna sürekli karıştırırsam donacak mıydı?

Sonunda, bütün olasılıkları deneyerek; koşarken, otururken, yatarken; kalp atışının bir etkisi olmadığını buldum. Sıcaktan çok bunaldığım sıralarda da birşey değişmiyordu. Kısacası, sayma hızımı değiştiren hiçbirşey bulamadım. Merdivenden aşağı yukarı koşarken saymak artık iyice sıkıcı olmuştu. Ben de iş

yaparken saymaya başladım. Çamaşırcıda form doldururken (içimden sayarak) kaç gömleğim pantolonum vb olduğu sorularına doğru yanıt verebiliyor, çoraplarımı sayarken yanlış yapıyordum. Sayıları çoktu. Yani içimde 36-37-38 evet işte bütün çoraplar burada 39-40-41. Bunları nasıl sayarım?

Geometrik şekillere ayırabileceğimi düşündüm: her köşede bir çift çorabın olduğu bir kare mesela. Örüntülerle çorap sayma oyununa devam ettim. Artık gazete makalelerindeki yazıların, gruplayarak satır sayılarını bulabiliyordum ve aynı anda içimden de 60'a kadar sayabiliyordum. Daha da ileri gittim. Makaleleri okurken içimden sayıyordum ve sayma hızım değişmiyordu. Artık içimden sayarken herşeyi yapabiliyordum, yüksek sesle konuşmak dışında tabii ki.

Ya yazarken? Yani bir kitaptan sözcükleri kopyalarken ne oluyordu? Sayarken bunu da yapabileceğimi gördüm ama... sayma hızımı değiştiriyordu! Heyecanlandım: sonunda hızımı etkileyen birşey bulmuştum. Araştırmayı sürdürdüm.

Basit sözcükleri yazarken sayıyordum: 17-18-19 "Hey, bu sözcük de nesi! "Ha, tamam" 30-31-32 ... 60'a geldiğimde gecikmiş oluyordum.

Biraz içgörü, biraz gözlemlerle, ne olması gerektiğini farkettiler: daha çok "beyin" isteyen sözcüklerde zorlandığımda hızım kesiliyordu. Gerçekte değişen sayma hızım değildi. Aksine,

*"Zaman duygusu'nu belirleyen nedir?
Sabit bir hızda sayarken, hız değişimi
neye bağlıdır? Ve bunu değiştirmek için
kendinize ne yapıyordunuz?"*

*Araştırmaya karar verdim.
Saniyeleri saymaya başladım, tabii ki <
saate bakmadan, 60'a kadar,
sabit hızda: 1,2,3, ..*

kara göründü!

zaman zaman saymaya ara veriyordum. 60'a kadar saymak o kadar otomatikleşmişti ki kesilmeleri farkedemiyordum bile.

Ertesi gün kahvaltıdan sonra, bulduklarımı masadaki arkadaşlarıma anlattım. Kendi kendime sayarken herşeyi yapabildiğimi ama yazamadığımı.

John Tukey adındaki arkadaşım "okuyabildiğine inanmıyorum, o zaman neden konuşamayacaksın ki" dedi. "İddiaya girerim ki sayarken konuşacağım ama sen okuyamazsın." Böylece bir gösteri yaptım: Bana bir kitap verdiler ve okurken içimden saydım. 60'a geldiğimde "Tamam" dedim: 48 saniye olmuştu, ortalama zamanım. Neler okuduğumu anlattım.

Tukey şaşırılmıştı. Birkaç denemeyle ortalama sayma hızını bulduk ve konuşmaya başladı: "Mary'nin küçük bir kuzusu vardı; her istediğimi söyleyebilirim, hiçbir şekilde etkilenmem, falan filan." "Tamam!" dedi ve ortalama zamanını anında yakaladı, inanamazdım!.

Bir süre konuştuk ve birşeyler bulduk. Tukey'in sayma yöntemi farklıydı: Üzerinde sayıların yazılı olduğu bir şeridin akışını düşlüyordu. "Mary'nin bir kuzusu var" derken yaptığı şeridi izlemektir. Şimdi açıktı: o, izlerken konuşamıyordu. Bense içimden konuşarak sayıyor ve okuyabiliyordum.

Bu keşiften sonra, sayarken, yüksek sesle okumayı denedim, ikimiz de bunu yapamıyorduk. O zaman saymak için, beynimin görme ve konuşmayla ilgisiz bir bölümünü kullanmalıyım dedim: parmakla sayabilirdim.

Kısa zamanda parmakla sayıp, yüksek sesle okumayı başardım. Ama tüm sürecin zihinsel olmasını istiyordum, fiziksel bir etkinlik olmadan.

Böylece yüksek sesle okurken parmaklarımla sayıyormuş gibi yapmaya başladım.

Hiçbir zaman başaramadım. Belki de yeterince denemediğim için ama yine de en azından bunu başarabilenhiçkimseyigörmedim.

Bu deneyim sonucunda, Tukey ve ben anladık ki aynı işi yapan insanların kafalarında çok başka şeyler dönüyor. "Sayma" gibi basit bir işlem bile insandan insana değişiyor. Ve şunu bulduk:

Ve şunu bulduk:

beynin nasıl çalıştığı, nesnel olarak ve dışarıdan, soru bile sormaksızın anlaşılabilir; yalnızca, kişinin içinden sayması sırasında, neleri yapıp yapamadığını gözlemlemek ve sınıflandırmak yeterli olacaktır.

beynin nasıl çalıştığı, nesnel olarak ve dışarıdan, soru bile sormaksızın anlaşılabilir; yalnızca, kişinin içinden sayması sırasında, neleri yapıp yapamadığını gözlemlemek ve sınıflandırmak yeterli olacaktır. Bu deney mutlaktır, kandıramazsınız, engelleyemezsiniz.

Bir fikri kafanızda varolanlarla açıklamak doğaldır. Kavramlar birbiri üstüne biner, bir düşünce diğerini üretir ve bunların türediği bir temel eylem bile kişiden kişiye değişmektedir. Sık sık özellikle *Bessel işlevlerin tiünlevleri* gibi sıradışı teknikleri öğretirken düşünüyorum! Ben denklemleri gördüğümde, harfleri renkler içinde görüyorum. Neden bilmem. Konuşurken de John ve Emde'nin kitabından Bessel işlevlerinin silik resimleri geliyor gözlerimin önüne. Hafif mavi j'ler, biraz mora kaçan n'ler, koyu kahve x'ler uçuşuyor. Ve bu kahrolasıcalar öğrencilerin gözünden nasıl canlanıyorlar acaba?

YILDIZ TARİHİ 1992!

murat gülsoy

Ne zamandı, tam hatırlamıyorum, televizyonun daha güç bela tek kanaldan evvellere süzölmeye başladığı yıllardı sanıyorum, heyecanla bir sürü şey seyredirdim. Pasaklı Sally, Zaman Tüneli, Uzay Yolu... Atılğan uzay gemisinin fiş diye uzayın bilinmeyen noktalarına yaptığı yolculuklar, "yıldız tarihi 2179 garip bir gücün etkisindeyiz" diye başlayan seyir defterleri, Mr. Spock'ın sivri kulakları ve en sonunda iynin, doğrunun, güzelin bilimin kazandığı yıllar. Yeni teknolojiyle tekrar çekildiğinde bile artık bize komik gelen "Uzay Yolu". Daha sonra Uzay 1999. Yine iynin, doğrunun, güzelin, uzaydan gelen yabancı saldırılarıyla tehlikeye girdiği saf filmlerden biri.

Halbuki zamanlar değişti. Hem de Zaman Tüneli'ndeki iyi niyetli ayarlama kayıtları ile düzeltilemeyecek şekilde değişti. Değişen güçler dengesi ile iynin tanımı da değişti, daha anlaşılabilir oldu.

Artık bilim-kurgu filmlerinde çizilen olası tehlikeler dışarıdan, uzaydaki bilinmeyen kötülüklerden değil, içerden, kendimizden gelmekte. 8()'den sonra artık hiçbir tehlikenin kökünün dışarıda olmadığı anlaşıldı. Artık dış mihraklar yok. İç mihraklardan bile bahsetmek güç. RoboCop'da çizilen geleceğin -ama yakın geleceğin- dünyasındaki tehlikeler, atom reaktörlerinin patlaması, ozon tabakasındaki deliğin genişlemesi, yeni uyuşturucu salgınları neredeyse gerçekleşmek üzere.

Sanki insanlık (ya da bilim-kurgu yazarları mı demeliyim?) biraz daha bilinçlenmiş gibi. Bu filmlerdeki temel çelişki basbayağı merkezini değiştirmiş. RoboCop'un asıl teması eskiden kanlıcanlı bir insan olan Alex Murphy'nin RoboCop olduktan sonra "makina mıyım/insan mıyım" bunalımından başka bir şey değil. Neredeyse Descartes'den beri sorguladığımız -belki de çokları için gereksiz ve felsefi - bir

soru.

Ya Blade Runner? O muhteşem sosyolojik kurgunun içinde, bu sefer yüzde yüz insan kopyası olan andreoidlerin kendi varlıklarını sorgulayışı hiç de beklenmeyecek ölçüde lirik bir dille anlatılmış.

"Makina mıyım/insan mıyım" sorunundan bir sonraki -ya da önceki- soru soruluyor: Ben neden varım? Ve kendi yaratıcısını bulan varlığın dramı.

Total Recall'daki sorunsal ise bambaşka. Belki daha da temel bir soru. Kahramanın tüm olağanüstü macerayı yaşadktan sonra sorduğu veya seyirciye sordurttuğu en önemli soru: Tüm yaşananlar bir rüya mıydı? Acaba, Arnold düş koltuğunda çırpınarak uyanacak mı diye düşünürken filmin bitmesi dakikada bilmem kaç kişinin öldürüldüğü bu filmi basit bir terör filminden kurtaran tek nokta herhalde. İnsan isler istemez rüyasında kendini bir kelebek olarak gören Budist rahibin uyandığında acaba şimdi ben bir kelebekken düşümde insan olduğumu mu görüyorum diye kendini sorgulamasını hatırlıyor. Ne kadar gereksiz düşünceler değil mi?

Belki kimileri için bu geleceği anlatan filmlerin sosyolojik projeksiyonları daha ilginçtir. Blade Runner ya da Alien I,II,III veya Total Recall'da hemen dikkati çeken şey eski bilim-kurgu filmlerindeki müthiş düzenliliğinin, tam anlamıyla organize olmuş toplumun artık öngörölmemesi herhalde. Blade Runner'da toplumsal işbölümü, konuşulan dilin kozmopolitleşmesi, mekanların düzenlenişi inceden inceye düşünülmüş ve çok daha gerçekçi kurgulanmış gibi görünüyor. Yapay canlı endüstrisinde alt düzeydeki canlıları uzakdoğu ülkelerinin, yapay insan üretimini ABD'nin elinde bulunduracağını öngörmek 8()'lerde zor olmasa gerek. Fakat Alien dizisindeki şirket, kuruluş ya da büyük

*öyle görünüyor ki,
bilimciler (hepsi değil tabii), pek
zavallı kâhinlerdir, doğrusu bu pek
şaşılabacak bir şeydir, çünkü iyi bir bilim
adamına lâzım olan niteliklerin başında
hayal gücü gelir.*

*önümüzdeki on yıldan öteye uzanan
gelecek hakkında bir görüş sahibi olmak
isteyen bir kimse için, bilim-kurgu
yayınlarını eleştirci bir gözle okumak
vazgeçilmez bir öğrenim yoludur.*

*gerçekte, eğer bir kimse geleceği
gerçekçi bir tutumla göz önüne almaya
yeter bir hayal gücüne sahipse, bu
edebiyat türü onu mutlaka kendine
çekecektir, bilim-kurgu okurlarının
yüzde birinden fazlasının inanılır
kahinler olacağını iddia etmiyorum, ama
inanılır kahinlerin yüzde yüzü ya
bilim-kurgu okuru, ya da yazarı
olacaklardır.*

*çünkü gelecekle ilgili olarak kesinlikle
ve tam bir emniyetle söyleyebileceğimiz
tek şey, bu geleceğin muhakkak fantastik
olacağından ibarettir.
geleceğin çehresi, 1963
arthur c. clarke*

sermayeyi elinde bulunduran örgüt herneyse onun ve onun çalışanlarının insancılıktan, "iyi, doğru ve güzel" idealinden en ufak bir iz taşımamaları sanki "Bosna'da petrol olsaydı, katliama izin verilmezdi" gerçeğinin (çıplak gerçeğinin) kabul edildiği zamanımızda kapitalist dünyanın hümanist maskesini atışını çok güzel

betimliyor.

Nerde o Jules Verne duyarlılığı? Hani bilim hayatta en hakiki mürşitti? Hani iyiye, doğruya, güzele yürüyen insanlık "akıl yolu birdir"; kanıtlamak için sanki, Jules Verne'nin öngördüklerini gerçekleştirmek için vargücüyle çalışıyordu? Hani kuşlar ağaçlar, binbir renkli çiçekler? Nasıl yakalamıştık saçlarından zamanı!...

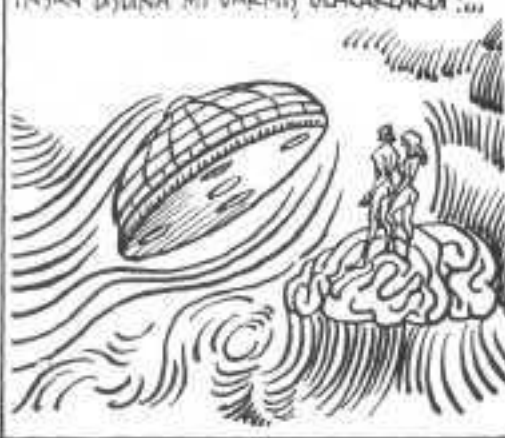
Şaka bir yana durum karanlık görünüyor. "Her zaman öyleydi, ve bir gün, ve bir gün acım süpürmek için açtığı kapını, sana çiçekler içinde bir ülke getirecekler!" (onlar, gizli özne) diyenler olabilir, insanın tabii ki kalbi böyle çarpıyor fakat ya bu karmaşa ne! Bu kaosu yorumlamak ve anlamak ve üstesinden gelmek ve çözümler önermek nasıl mümkün olacak? Getirebilecekler mi gerçekten güzel ve iyi ve doğru düşlenen günleri? Hani eski bilim-kurgu filmlerindeki düzenli (azıcık totaliter, ama olsun!) ve bilimin açtığı nurlu yolda hiç durmadan yürümeye azmetmiş insanların dünyası... Peki şimdi, neden karanlık renkler yansıyor hayalperdesine? Ve neden doğal karşılıyoruz yaklaşmakta olanı? Gerçekten yaklaşıyor mu, yaklaşmakta olan?

Medya'nın hayalî gölgesinde geceyi yaşadığım sanan bizler için bu sorular elbette ki modası geçmiş, kof sorular. Belki de, geceleyin o gelmeyecek otobüsü beklerken soğukta, tüm bunları unutup Total Recall'ın nefes kesen teknoloji sirkini düşünmeli, Silicon Graphics'in yarattığı bilgisayar görüntülerinin harikaliğine tapınmalı, RoboCop'larm lirik dövüşünden heyecanlanmalı kişi. Nasılsa, otobüse binip bir boş koltuğa yerleştikten sonra, karanlık pencereye bakıp kaderin ördüğü bilim-kurgusal felaketlerden oluşmuş ağı düşünmeyecek elbette ki. Ama daha da kötüsü, elinde tuttuğu ıvır-zıvırdan daha gerçekmiş gibi görünen **feci gelecek** ile bir önkabul sözleşmesi -farkında olarak ya da olmayarak- imzalamış da olabilir. Ben imzalamamaya çalışıyorum. Ya siz?

ABDÜLCANB

SAMANYOLU-1 ARAÇINDAKİ DOĞALDİ ÖLÜMÜZ MEKANİK İNSANLAR
SONSUT ŞANILAN UZAY'IN SONUNA ERİŞEBİLECEKLER MİYDİ?...
O SONA VARDIKLARINDA NE GÖRECEKLER, NEYLE KARŞILAŞACAKLARDI?

DOĞAL İNSANIN YARATTIĞI MEKANİK İNSAN, UZAY
SONUNDA YİNE KENDİSİNİ YARATAN DOĞAL
İNSANLA MI KARŞILAŞACAKTI? YİNE İNSANA
İNSAN UŞUNA MI VARMIŞ OLACAKLARDI?...

SONUÇ NE OLURSA OLSUN YARININ ÖLÜMÜZ MEKANİK
İNSANI, DOĞAL İNSANIN "ÜSTÜN" DİYE NİTELENDİRİLEN
AMA, UZAY BİLİNMEYENİ KARŞISINDA EZİLİP KÜÇÜLÜ-
VEREN, GERÇEK DİŞİ İNANÇLARA TEŞLİM OLUP GERİLEYEN,
ÇAĞDİŞİ KALAN İNSAN UŞ'UNUN KURTULUŞUNA NEDEN
OLACAK VE

SAMANYOLU-1 ARAÇININ MEKANİK İNSANLARI
KOMUTANLARI ABDÜLCANB'IN YÖNETİMİNDE BİN-
LERLE VE BİNLERLE İKİ YILI SÜRESİNCE YOL ALDILAR
GİTTİLER, GİTTİLER, GİTTİLER...

ÖZAMAN
AKIL,
SONUZA DEK
BÜYÜYECEK,
EN BÜYÜK OLA-
CAK, YERYÜZÜ
BİNE VE UZAY'A
HAKİM OLACAK-
TIR...

VE...

KOMUTAAAAN!
KOMUTAN! STOP STOP!...
UZAY!... UZAY BİTTİ!...
UZAY'IN SONU!... HİH HİH HİH!...
KAH KAH KAH!...

UZAY'IN SONU MU?!...
NE GÖRDÜN?
NİYE GÜLÜYORSUN?!...

HAH HAH HAH!...
KİH KİH KİH!...
BU MUYDU? BU KADAR
BASİT BİR SON MU GÖRE-
CEKTİK?

KİH KİH KİH!...
ZAVALLI DOĞAL İN-
SANLAR, YÜZBİNLERE
YIL NELE DÜŞÜNMİŞ-
LER, NE HARAFELERLE
OYALANMIŞLAR.

VE BİZ ZAVALLI MEKA-
NİK İNSANLAR...
BİZ DE GÖRMEDEN
ÇÖZEMEDİK BU ÇOK KO-
LAY, BU ÇOK SADE PRO-
BLEMİ... HİH HAH HİH!...

ARKADASLAR, YENİ BİR ÇAĞ BAŞLADI...
YERYÜZÜNE, AY YÜZÜNE VE DİĞER YAŞAM DÜNYALA-
RINA HEMEN ULAŞTIRIN BU ÇOK İLGİNÇ SONUÇU...

SON

HAYALET GEMİ

Aylık Dergi Sayı 3 Aralık 1992
10000 TL KDV Dahil

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Yerelması İletişim Evi
adına
A.Babur AKYOL

Yazı Kurulu

Selçuk AKMAN Sedef ERKMAN
Murat GÜLSOY Nazlı ÖKTEN
Pınar TÜRENS Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Nejat AKSOY Ferhat AKTAN
Coşan BORA Çiğdem ÇALKILIÇ
Sahri GURSES Ahmet K. Adnan KURT
Sadık TÜRKSAVAŞ Kaan YAZICIOĞLU
Sevda YİĞİT

Kapak Tasarımı

Yalçın KARACA

Teknik Danışman Zafer ÖZER

Reklam ve Halkla İlişkiler Sorumlusu

Nimet OLCAR

Reklam Koşulları Arka Kapak 2000000 TL
Kapak içi 1600000 TL (Renkli) 1300000 TL
(Siyah-Beyaz) iç Sayfalar 1200000 TL (Renkli)
900000 TL (Siyah-Beyaz)

Abone Koşulları 100 000 TL (Yıllık) KDV
Dahildir. Hesap no. 4151-207 Bahur Akyol T.C.
Ziraat Bankası Çemenzar Şubesi

Yazışma Adresi Hayalet Gemi
Yerelması İletişim Evi Bahariye cad. Nevzeinin
Sok. No. 18/8 81310 Kadıköy -İST.
Tel 41 42 45 7 Faks 41 42 45 8

Eğer **Hayalet Gemi** ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmişi ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.

Ya da
bize yazın.

ELMA Kurtlarından MEDYA Kurtlarına

Reklam Ajansınız İçin

- Radyo TV Kanalınız İçin
- Basın Kuruluşunuz İçin

"Hızlı ve Güvenilir"

Piyasa Araştırmaları
Ve Veri Bankacılığı

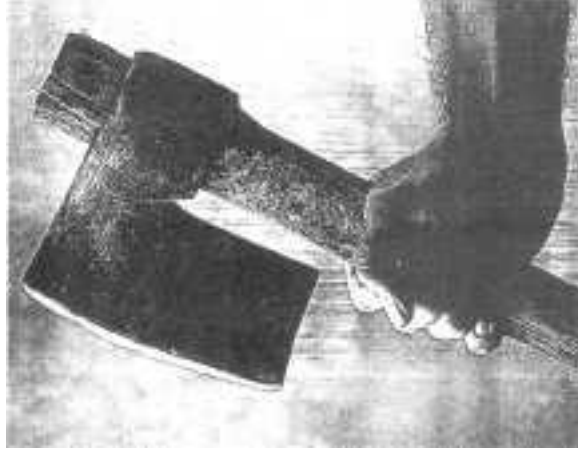

YEROSI

İLETİŞİM EVİ

Bahariye Cad. Mevzemin Sokak
No. 18/881310Kadıköy-İST.
Tel: 4142457 Fax: 4142458

ORMAN KANUNU

Hektarlarca orman alanı, konuya en hassas yaklaşması gereken kişilerce bile, rahatlıkla gözden çıkarılabiliyor. Ve bu kıyımlar sürerken, her seferinde, "Ağaçların çok azı kesilecek, yerlerine yeni fidanlar dikilecek" türünden açıklamalar yapılıyor. Tek bir ağacın en az 20 yılda yetiştiği unutulur! Orman kanunu bizler sayesinde işliyor. Kıyımı durdurmanın tek yolu, hangi gerekçeyle olursa olsun, ormanlardan elimizi çekmek. Hiç değilse çocuklarımız için... Biz Türkiye'nin doğal çevresini korumaya kararlıyız. Sizin de katılmanızı bekliyoruz.

